Неймовірні пригоди Івана Сили, найдужчої людини світу

Пісенька веселого цирку

Дорослі і малята!

Хлоп’ята і дівчата!

Чекає цирк на вас —

Мерщій біжіть до кас!

Життя — це цирк на дроті,

А цирк — життя в польоті.

Хто істину цю знає,

Той нас не оминає!

Вельможі і прочани!

Селяни і міщани!

Усіх ми радо приймемо,

І на арену вийдемо!

Життя — це цирк на дроті,

А цирк — життя в польоті.

Хто істину цю знає,

Той весело співає!

Нервовим і плаксивим,

Нещасним і злостивим

Даємо лік для всіх:

Здоровий щирий сміх!

Життя — це цирк на дроті

А цирк — життя в польоті.

Давайте лікуватися

Сміятися! Сміятися!

Передмова, яку обов'язково слід прочитати

Маленькі друзі! Я знаю, що ви не любите читати передмови. А дехто з вас взагалі вважає, що книжку слід розпочинати з кінця. Але ця передмова особлива, бо, не прочитавши її, ви не дізнаєтеся ГОЛОВНОГО.

Україна славиться своїми силачами. Але не тільки Василь Вірастюк чи брати Клички належать до найдужчих людей світу. Були в нас такі й раніше. До незаслуже— но забутих належить і знаменитий силач Іван Сила. Саме так називали в народі Івана Фірцака, який понад сто років тому народився на Закарпатті, став чемпіоном Чехословаччини та Європи з кількох видів спорту, об’їздив півсвіту, здобувши величезну

кількість перемог. За свою неймовірну силу його нарекли ім’ям уславленого античного борця Кротона.

Першим розповів про життя українського богатиря Антон Копинець у книжці "Кротон". Він товаришував зі славетним атлетом і особисто від нього записував його історію. Після нього про Івана Силу писали й інші письменники.

І хоча "Неймовірні пригоди Івана Сили" здадуться вам справді неймовірними, основа їхня правдива, адже почерпнута із фактичного матеріалу, записаного Антоном Копинцем. Ясна річ, що ми мусили додати щось від себе, а щось і змінити, інакше вам би було не так цікаво.

А де в цій книжці правда, а де вигадка — спробуйте з’ясувати самі.

ПЕРША ЧАСТИНА

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ, У ЯКОМУ ХТОСЬ ПРИЇЖДЖАЄ, А ХТОСЬ УТІКАЄ

Потяг ще раз голосно чмихнув і непорушно застиг. Пасажири з клунками, торбами і валізами стали галасливо запруджувати перон. Двадцятилітній парубійко в селянському вбранні на ймення Іван Сила не квапився. Його відкрите обличчя, ніжні, майже дівочі риси обличчя якось дивно поєднувалися з міцно збитою статурою та широчезними плечима. Поспішати Іванові, чесно кажучи, було нікуди. Через вікно він озирав вокзал, переповнений людьми, які снували туди-сюди, як у велетенському мурашнику.

— Ого, скільки народу! — присвиснувши, почухав Іван Сила потилицю і попрямував до виходу. Дядько з обвислими вусами, у зеленій крисані, з яким їхали від самого і ючатку, чекав його на виході.

— То що, земляче, будеш чинити? — він справно скрутив саморобну цигарку.

— Та хіба я знаю, вуйку? — пошкрябав Іван свою величезну долоню. А була вона в нього немала, бо й сам парубійко мав під два метри зросту. — Піду кудись на роботу наймatися.

— І треба тобі було зачинатися з тим дурнем, — дядько окутався густим димом.

— А чого він першим ліз! — здвигнув плечима Сила. — Та я його не сильно того… Так, струснув легко.

— Еге, струснув! — вуйко Микульця засміявся, показавши рідкі зуби. — Ледве привели до тями. Та ж він тобі не просто сусіда, а начальників синок. Думати треба! — постукав він себе кривим пальцем по чолі.

— Що тепер поробиш, — зітхнув на повні груди легінь. — Тато казали: йди, синку, у світ. Маємо вас багато, а ти їси за чотирьох.

— Такого, як ти, справді легше забити, як прогодувати, — глузував вуйко, перепаковуючи клунки.

"Поліція!", — раптом пролунав крик, і залізничний натовп миттю стих, а далі почав розсипатися. "Ходімо", — кивнув старий, і земляки, із обвітреними, ніби витесаними з каменю, обличчями, стали пробиратися крізь вокзал. Одяг, мова та звички видавали в них мешканців гір. Або верховинців, як тут звикли казати.

Далеко вони не відійшли, бо й не було куди. На боковій вуличці у затінку дерев сіли на перекуску та роздуми. Та не встигли витягнути свій нехитрий селянський харч, як новий ґвалт привернув їхню увагу.

Назустріч їм біг обірванець, за яким гналося троє дядьків. "Злодій! Тримай злодія!" — кричали задні.

Переслідуваний гнав щодуху, час від часу озираючись, але, на своє нещастя, зашпортався і розтягнувся у пилюці. Велика булка з його пазухи покотилася у траву.

— На тобі! На! — посипалися удари на голову нещасного.

— Красти! У мене красти! — найбільше репетував молодик у білому фартуху.

— М-м-м! — тільки стогнав у відповідь, звиваючись, хлопець.

— Та він же німий! — крикнув Іван і почав відтягувати крамарів від лежачого. Ті, зауваживши не так каліцтво злодія, як радше ширину плечей незнайомого селюка, втратили запал до розправи.

— Ходімо, Штефане! — взяв старший із них за рукав найбільш розлюченого. — Думаю, йому вистачить. Це буде добра наука для злодіїв, — з підозрою глипнув він на вуйка Микульцю, який спокійно жував своє сало.

— От лайдак! — замахнувся кулаком Штефан на обірванця, але вже не вдарив. — Ще раз побачу на вокзалі — розчавлю, як таргана! Тьху! — плюнув він на лежачого і, підтягуючи штани, почвалав навздогін приятелям. — Хлопці, з мене пиво! — пробулькотів вдалині його голос.

РОЗДІЛ ДРУГИЙ, У ЯКОМУ НІМИЙ ПОЧИНАЄ ГОВОРИТИ

— Вуйку, а що то таке — тарган? — повернувся Іван до свого місця, беручи скибку хліба, товсто намащену смальцем.

— Бога ради, Іване, дай хоч поїсти по-людськи! — невдоволено прошамотів набитим ротом старий.

— То щось паскудне? — не вгавав парубійко.

Вуйко тільки мовчки відмахнувся.

— Хлопці, а ви звідки будете? — раптом прорік німий, сплюнувши цівку крові.

— От тобі маєш, песся лабо! — вдарив рукою по коліні вуйко Микульця. — То ти говориш, паскуднику?

— А що я мав робити? — шморгнув носом малий. — Казати, що другий день нічого не їв? Ото насмішив би цих ґевалів. Диви, як роз’їлися на білому хлібі! — глянув він зло у бік, де вже зникли три справді немаленькі постаті.

— Усе одно красти — гріх! — погрозив перстом вуйко Микульця.

— А здохнути з голоду — не гріх? — почав обтріпуватися від пилюки упертюх.

— Диви, яке розумне! Гаразд, не бурчи! — подобрішав вуйко. — Сідай. Набивай тельбухи. Може, щось цікаве розповіси.

— З дорогою душею, дядьку! — малий театрально встав, зробив жест, ніби знімає капелюха, і вклонився. — Панове, дозвольте відрекомендуватися

— Міхал Голий з Привокзальної.

Його слова викликали щирий регіт верховинців.

— Мішку, — хрустячи цибулею, звернувся по-свояцьки до нього вуйко. — Чом не підеш працювати? Люди за роботою їдуть до вас казна-звідки, а ти дурня клеїш.

— Від роботи, дядьку, коні дохнуть! — підморгнув Мішко, набиваючи повний рот селянським харчем.

— От хитре! — хитав головою вуйко. — Може, тоді порадиш, куди Іванові податися?

Мішко ще раз кинув оком на могутню постать верховинця.

— Йому тільки вагони вантажити. В кінець вокзалу — третє вікно ліворуч. Запитаєте пана Кривальського. Скажете, що я порекомендував.

— Ти диви, яке цабе! — усміхнувся вусами вуйко Микульця. — Ми думали, що ти — голодранець. А виявляється — перша людина на вокзалі.

— Глузуйте, глузуйте! От коли Івана приймуть на роботу, тоді згадаєте Міху Голого! — він глянув на парубійка.

Але той мовчав, наминаючи за трьох.

Обід для Сили був справою святою.

— Авжеж, спробуй такого забути, — після обіду вуйко знову затягнувся цигаркою.

— Добре, колєґи! Мені вже час. Справи, знаєте! — Міха галантно подав руку верховинцям і в кліп ока зник на закуреній вулиці.

— От типчик! — сплюнув вуйко. — Злодюжка на злодюжці. Одне слово, столиця!

"Сто-ли-ця!", — подумав і собі про щось Іван Сила.

РОЗДІЛ ТРЕТІЙ, У ЯКОМУ ІВАН СИЛА ЗНАХОДИТЬ РОБОТУ

У третьому віконечку пана Кривальського не виявилося. "Обід!" — сонно позіхнув чоловічок у кашкеті.

— Мені би роботу, — ледве просунув до віконечка півголови Іван.

— Ого, який здоровило! — щиро здивувався чоловічок. — Приходь зранку. Будеш працювати. Як записати? Іван Сила? Ха-ха. Ну це ми завтра подивимося.

Він ще раз позіхнув, аж кашкет з’їхав йому на очі. Тоді мовив "перепрошую" і зачинив віконечко, вивісивши табличку "Нема тари". (З табличками на вокзалі було сутужно).

Ніч Іван перебув у найдешевшому пристанищі для таких же небораків, як він, котрі не мали де подітися у великому місті. Вуйко Микульця пішов у справах: поніс верховинські гостинці синові, який тут служив у війську.

Тьмаво блимало світло притулку. То тут, то там виникали розмови і через деяких час затихали.

Простягнувшись на дерев’яному лежакові, Іван згадував рідні гори, батьків, домашні страви, а найперше — свою кирпату сусідку.

"Бідна Маруська! — думав Іван. — Як вона там? Навіть попрощатися не встиг. Що вона подумає про мене? Що я розбишака, лайдак, нікче..."

На цьому слові Іван заснув, нараз опинившись у себе вдома, де матінка з повного мискою вареної картоплі та горням пінистого молока запрошувала його до святково прибраного столу…

Добре виспавшись (що-що, а цю справу він любив і ставився до неї з належною повагою), Іван прийшов на перон одним із перших.

Робота була нехитра: брати мішки та ящики і нести, куди скажуть. За кожні 50 кілограмів ваги давали монету. Тож за день можна було непогано заробити. Принаймні з голоду вже ноги не простягнені.

Іван з легкістю взявся до праці, беручи на свої плечі вдвічі більше, ніж решта вантажників.

Це зачепило одного з них, кучерявого молодика, який почав глузувати: "Дивись, село, не надірвись. Бачили ми вже тут таких гонорових. Та кудись позникали".

Іван вирішив не дражнити нових товаришів, а виконавши денну норму до обіду й отримавши першу платню, надумав пройтися містом.

Спочатку хотів віднайти вчорашнього знайомого — Міху Голого. Але, проблукавши вокзалом півгодини, зрозумів, що в такому натовпі це — даремна справа. Тоді звернувся до малого обірванця, який просив гроші у перехожих.

— Голий? Знаю такого, — примружив той око. — А що пан хоче від нього? Може, я підсоблю?

Він зміряв Івана з голови до п’ят, прикидаючи, що з нього можна виманити.

— Та ні! Мені треба Міху, — відмахнувся Іван.

— Голий вас сам знайде, коли треба буде, — втратив малий інтерес до розмови і писклявим голосом почав знову благати перехожих:

"Подайте попієчку сироті!"

РОЗДІЛ ЧЕТВЕРТИЙ, У ЯКОМУ ІВАН СИЛА ДЕМОНСТРУЄ СИЛУ

Івана у столиці вражало все, а найперше — рух. Усе тут кудись поспішало, бігло, летіло, метушилося. Зовсім не так, як у горах, де можна запросто прилягти на травичці й спостерігати, як повільно пливуть хмари. Тут, напевно, висміяли би вже саме таке бажання. Іван роззирався довкола, проходячи повз яскраві вітрини та афіші. Він, на відміну від інших, нікуди не квапився, бо до вечора ще було далеченько.

Його увагу привернув гурт людей, всередині якого щось відбувалося. У центрі кола стояв кумедно вбраний вусатий дядько, який горланив: "Атракціон! Атракціон! Хто переможе Велета, отримає кругленьку суму! Виходь, хто хоче заробити!"

Та бажаючих не знаходилося.

Іван протиснувся вже до самої середини, бо дійство його зацікавило.

Глашатай, а за сумісництвом і власник атракціону, бачачи, що заробіток зривається і через мить люди почнуть розходитися, кинувся рятувати ситуацію.

— Хто, хто не побоїться поборотися з Велетом? Першому — значна знижка, — вирячував він свої чорні очища, але ніхто не виходив.

Серед глядачів пробіг іронічний смішок.

— Добре, перший бореться без вступного. Зате всі виграні гроші — його! Тільки його! Ну, хто?! — горланив він, втрачаючи терпіння. Та, зауваживши безхитрісне обличчя та широкі плечі Івана, тут же прийняв рішення.

— Ось! Ось хто першим вийде на ринг! — потягнув він верховинця за руку в коло. — Як тебе звати? — запитав він очманілого парубійка.

— Сила, Іван, — пробелькотів той.

— Хо-хо! — прогудів кумедний вусань. — Це буде поєдинок знаменитих бійців. Іван Сила проти Велета! Підходь, не скупись, а грошима долучись!

Підморгнувши Іванові, він із капелюхом пустився по колу. Глядачів ставало дедалі більше, і брязкіт монет явно тішив його вухо. Повеселілий організатор оголосив: "Оскільки будуть боротися знамениті бійці, ставка виграшу подвоюється". Натовп схвально загув.

— Давай поєдинок!

— Починай!

— Ану вріж йому, Сило!

— Велете, виходь!

Велет виявився на голову меншим за Івана. Це був середнього віку чоловік, який роками заробляв на життя вуличними боями. Він співчутливо глянув у майже дитяче обличчя верховинського хлопця, та годувати сім’ю якось треба.

"Почали!" — гукнув вусатий, і Велет спокійно наблизився до Івана.

Він вирішив обійтися із цим дітваком лагідно, уклавши його на землю простим прийомом. Та ба, хлопець стояв, як дубок, і зігнути його чи звалити підніжкою не вдавалося. Через кілька хвилин обидва бійці важко дихали, вчепившись один одному в плечі. Натовп підбадьорююче ревів, а організатор почав нервово крутити свого прямого і довгого, як шпиця, вуса.

— Зважаючи на рівність сил, дозволяються всілякі прийоми, — оголосив раптово він.

Велет різко відскочив убік і з розмаху вдарив Івана кулаком у груди. Той заточився, але втримався на ногах. Образа і біль були такими сильними, що Іван, не довго думаючи, з усієї сили тріснув у відповідь. Велет цього не очікував, тож кулак парубійка потрапив йому просто в щелепу. Пролетівши зо два метри, він гучно упав до ніг вражених глядачів.

Вусатий ще намагався його примусити продовжити бій, але той тільки стогнав у відповідь. Видно, невдало приземлився. Натовп почав вигукувати ім’я переможця, і невдоволеному власникові атракціону нічого не залишалося, як вручити Іванові повний капелюх грошей.

Ошелешений Іван стояв посеред цієї живої купи людей, які щось викрикували, сперечалися, жартували, плескали його по плечу, поки хтось рішуче не потягнув Силу за рукав.

Перед ним стояв елегантно вбраний панок з борідкою. У руці він тримав ціпок.

— Молодий чоловіче, я вас чекаю завтра по обіді у себе вдома, — він простягнув Іванові візитну картку. — До зустрічі! — посміхнувся незнайомець і галантно торкнувся свого капелюха.

Оговтавшись, Іван попрямував до притулку. Його переповнювали різні емоції, але передчуття чогось нового і світлого було найсильнішим. "Сто-ли-ця!" — згадав він вуйка Микульцю і розсміявся: "Ех, маминих галушок би зараз!"

РОЗДІЛ П'ЯТИЙ, У ЯКОМУ ІВАН СИЛА ЗУСТРІЧАЄ ПОВАЖНУ ПЕРСОНУ

Іван ніс останній мішок із борошном, коли прямо перед ним вигулькнув Міха Голий.

Він був одягнений трохи краще, ніж попереднього разу (себто тільки трохи краще), і мав гарний настрій.

— Привіт кращим трудівникам вокзалу! — поплескав він по плечу Івана. — Як ся маєш? Не сильно завантажують?

— Хочеш спробувати? — засопів Іван. Подвійна норма за півдня трохи його втомила.

— Не ображайся, ведмедю. Ця я так, подружньому, — Міха став зосереджено розглядати дірку на своєму черевику, доки Іван ходив за розрахунком.

— Хух! — нарешті зітхнув щасливо верховинець, вмощуючись на травичці біля знайомого.

Він ліг горілиць, заклавши руки за голову, і спостерігав за небесними баранцями, які пливли і тут, так само, як удома.

— Ти шукав мене? — удавано байдуже запитав Голий, длубаючись сухою травинкою в зубах. — Я чув, ти розбагатів. Це правда?

— Від тебе нічого не приховаєш. Ти — гірше поліції, — засміявся Іван.

— Лайдаку, я — краще поліції, — ображено відрізав Голий.

— Гаразд, не бурчи. Краще подивись на це, — Сила простягнув йому вчорашню візитну картку.

— Доктор Брякус, — прочитав уголос Голий. (Як не дивно, читати він умів).

— Що за холера? Ти захворів? — скривився він. — Повір мені, що дохтори тільки видурюють гроші.

— Цей пан запросив мене сьогодні в гості, — не дослухав Іван.

Міха ще раз перечитав візитку, а потім рвучко схопився на ноги.

— Ну то пішли!

— Куди? — позіхнув Іван.

— У гості. Це недалеко, — почав поправляти на собі уявну краватку і такий же уявний капелюх Голий. — Тим паче, що я ще сьогодні не обідав.

— Стривай, мене ж одного кликали, — посміхнувся Іван.

— Ти ж розумієш, що я тебе не відпущу самого до дохтора… Е-е, як там його, — тепер Голий дивився в уявне дзеркало і поправляв зачіску. (Зачіска була така сама уявна, бо назвати так те, що було на голові у Міхи, означало б завдати смертельної образи найгіршому перукареві).

— Брякус.

— От-от, до якогось брякуса-дрякуса. І взагалі, не ламайся, бо я персона зайнята, — це означало, що Голий до відвідин його поважності д-ра Брякуса готовий.

Іван приречено зітхнув, солодко потягнувся і поплентався за вчорашнім злодієм, а нині вельми серйозною особою паном Мі— хою Голим.

РОЗДІЛ ШОСТИЙ, У ЯКОМУ ГОЛОВНИЙ ГЕРОЙ ПОЧУВАЄ СЕБЕ НЕЗРУЧНО

Вони зупинилися перед зеленою хвірткою, за якою виднівся невеликий, але чепурний будинок. Поруч росла яблуня.

— Чекай! — зупинив Міха товариша, який вже намірився дзвонити. Він кішкою видерся на дерево й уважно розглядав подвір’я.

— Нічогенько! — прорік він. — Дуй! Я тут посиджу. Якщо щось, свисти.

З дерева донісся гучний хрускіт. (Невідомо, чи то Міха надкусив яблуко, чи яблуня — Міху).

Іванові нічого не залишалося, як задзвонити. Двері відчинив сам доктор.

— А-а, наш богатир, — задоволено посміхнувся він. — Таки прийшли. Вельми втішений, вельми втішений, — провів він гостя до оселі, потираючи руки.

Вони сіли у вітальні, обставленій зі смаком і любов’ю до старовини.

— "Війна війною, а обід обідом", як казали наші войовничі предки. Спочатку пообідаємо, а вже потім — справи, — запросив він Івана до столу.

Бідолашний хлопець ніколи не мав справи зі стількома ножами, виделками, ложками, тому аж спітнів, повторюючи уважно за господарем його рухи.

Помітивши розгубленість Івана, доктор Брякус усміхнувся, акуратно витираючи білосніжною серветкою вуса і борідку: "Почувайте себе абсолютно вільно. їжте, як вам зручно".

Та Іван був упертий від народження. А тому мучився, але їв, як і доктор. Брякусу це сподобалося.

Після обіду вони всілися у м’які шкіряні крісла, і господар запалив сигару.

— Отож, юначе, як давно ви займаєтеся спортом? — випустив він цівку диму.

Іван розгубився. Бо, крім роботи, чесно кажучи, більше нічого не знав.

Доктор Брякус розцінив цю паузу по-своєму.

— Річ у тому, що я тренував Велета і знаю його можливості. Це добрий боєць. Завалити його може тільки людина надзвичайних можливостей. Тому я вражений і щиро вас ґратулюю, — він театрально поплескав кінчиками пальців.

— А що ви лікуєте? — наважився і собі на запитання Іван.

Брякус здивувався.

— А-а! Ви маєте на увазі мій вчений ступінь. Доктор у даному разі означає, що… — він на хвильку запнувся.

— Означає, що… — продовжив Брякус. — Зрештою, яке це має значення? Молодий чоловіче, я — тренер, і хотів би попрацювати з вами, — перейшов він до діла. — Я розумію, в якій ви ситуації, а тому не ви мені платитимете, а я вам, — він знову випустив дим.

— Зрештою, як бачите, — показав Брякус на дорого обставлену кімнату, — гроші мене не вельми цікавлять. Я маю все. А от спорт — це моя, можна сказати, стихія. Я ним живу.

Іван не знав, що відповісти.

— Я відкриваю імена, і це дає мені задоволення, — Брякус підвівся. — А тепер ходімо до гімнастичної зали.

Іван роздивлявся хитромудрі тренажери, а доктор його зважував та робив основні обміри.

— Цікаво! Вельми цікаво, — гладив він борідку. — Ширина плечей майже 70 см. Отож, Іване, я чекаю вас завтра на перше тренування, — простягнув він на прощання дрібну, але тверду руку.

РОЗДІЛ СЬОМИЙ, У ЯКОМУ ІВАН СИЛА ПОЧИНАЄ НОВЕ ЖИТТЯ

— Нарешті! — важко зліз із дерева Голий. — У мене від чекання аж живіт розболівся.

Під яблунею лежала купа недогризків (усе-таки кусалося не дерево).

Історія про тренера насторожила Міху. Все виглядало дуже казково, а Голий мало вірив у казки. Хіба що у страшні. Слово "доброта" викликало у нього щирий регіт. Проте Іван Сила думав інакше. Та й, зрештою, що йому було втрачати?

Брякус влаштував його у пристойний гуртожиток, де мешкали студенти. Попри грошову винагороду, яку Сила отримував за тренування, він не полишав праці вантажника — за старою селянською звичкою, яка завжди тримає у скрині окраєць черствого хліба на чорний день. До обіду Іван займався вправами, потім обідав із тренером і рушав на вокзал.

Доктор Брякус намагався розвивати у хлопця не тільки м’язи. Тому багато з ним розмовляв, розповідав про міське життя, пробуджував цікавість до всього.

Тренування були щодня, крім вихідних.

У Брякуса займалися ще двоє хлопців. Але ніхто не демонстрував таких результатів, як верховинець.

Брякус наполегливо вчив його основам силової гімнастики та різних єдиноборств. Схоже, думки про Івана цілком оволоділи ним, і коли він ненароком довідався, що його учень після занять ходить розвантажувати вагони, то не на жарт розгнівався.

— Що ви собі дозволяєте! — кричав він. — Я вкладаю у вас свої знання, час та гроші, а ви все це нищите за моєю спиною. Я забороняю вам працювати! Ваша праця — це спорт! Затямте собі! Ви повинні правильно розробляти м’язи, а не тягати бочки з оселедцями. Я піднімаю вам гонорар удвічі, і щоб ніяких вокзалів!

Іван уперше побачив наставника таким сердитим, тому не знав, що робити.

Голий товаришу щиро позаздрив: "Оце так щастить! Нічого не робити, а отримувати грошенята! А я йому часом не підійду?" Він став перед тріснутим дзеркалом у халабуді, в якій жив, і зігнув у ліктях худі руки, демонструючи радше не біцепси, а їхню відсутність.

— Ні, напевно, не підійду, — шморгнув він самокритично. — Ну і дідько з ним. Цей Брякус мені з самого початку не подобався.

РОЗДІЛ ВОСЬМИЙ, У ЯКОМУ З'ЯВЛЯТЬСЯ ТАЄМНА ПОЛІЦІЯ

Капітан вийняв цигарку з портсигара, двічі легенько вдарив нею об стіл і глибокодумно закурив.

— Викличте до мене агента Фіксу, — м’яко промовив він секретарці. — І зробіть мені ще одну каву, любочко.

Агент Фікса належав до найкмітли— віших. Йому доручали, як правило, найскладніші завдання.

Це був опецькуватий чоловічок зі швидким поглядом і рухливими щурячими вусами.

Коли він щось роздивлявся, то здавалося, ніби принюхується.

— Викликали? — вкрадливо запитав він капітана Миколайчика.

— Підійдіть-но сюди, Фіксо, — капітан запросив агента до карти, біля якої стояв. — Ви знаєте, де це? — ткнув він пальцем у середину мапи.

— Так, пане капітане, це — центральний вокзал.

— Коли ви востаннє їздили залізницею? — Миколайчик про щось розмірковував.

— Учора, пане капітане. Якраз повертався з таємного відрядження, — хвацько відповів Фікса.

— Так-так, — не виринав зі своїх роздумів капітан. — Отож, із завтрашнього дня ви залишите всі дотеперішні справи і займетеся вокзалом. Я хочу знати про нього все. У нас є секретна інформація, що готується…

Він щось зашепотів на вухо агентові, у якого від почутого аж зблиснули скельця окулярів.

— Не може бути! — здивувався Фікса.

— Якби ж то! — зітхнув капітан і потягнувся до портсигара. — Ага, і розвідайте мені все про такого собі доктора Брякуса, — попросив він на прощання агента.

— Маю честь, — клацнув підборами Фікса і розчинився за дверима. (Суперагенти уміють і не таке).

— Любочко, — покликав капітан секретарку.

— Додайте на радіо гучність. Здається, це третій концерт для скрипки Антоніо Ві— вальді, — промовив меланхолійно він, закутуючись у хмару сигаретного диму.

РОЗДІЛ ДЕВ'ЯТИЙ, У ЯКОМУ ІВАН СИЛА ТА ДОКТОР БРЯКУС ДИВУЮТЬ ОДИН ОДНОГО

Іван Сила серед комплексу інших вправ виконував і жим зі штангою. Майже щодня він збільшував вагу. Але цього разу попросив Брякуса не гратися з ним у дитячі забавки, а дати серйозну вагу.

— Ого! — з усмішкою промовив той. — Кошеняткові вже здається, що воно стало тигром.

— Хлопці, — гукнув він до Корнелія та Станіслава, які тренувалися поруч з Іваном, — ану поставте цьому гірському ведмедеві 120 кіл.

Сила підійшов до штанги і без великого напруження підняв її над головою. "Е, що тут піднімати? — подумав Іван. — Як два міхи пшениці на вокзалі". (Він і далі розвантажував вагони, вирішивши призбирати грошенят. Але, ясна річ, тримав це у великій таємниці).

— Ану, хлопці, додайте йому ще десять кіл, — махнув пальцем Брякус. Він про щось зосереджено думав.

Результат був таким же. Так повторювалося кілька разів, поки вага не збільшилася до 160. Тут уже навіть Брякус став непокоїтися.

На цей раз штанга далася Іванові нелегко. Він помітно втомився, а тому трохи заточився, однак зумів випростатися і втримати вагу над головою. Від здивування хлопці повідкривали роти.

Доктор Брякус зблід, далі скоромовкою пролепетав: "Одну секундочку… Одну секундочку…" Присів над штангою, протер окуляри, ще раз подивився на вагу і раптом побіг у будинок. Через хвильку з’явився з шампанським і фужерами.

— Молодий чоловіче, дорогий ви мій! — з порогу схвильовано звернувся Брякус до Івана. — Це неймовірно, але факт! Запам’ятайте цей день: сьогодні ви встановили новий рекорд Республіки! Ура!

— Ура! — гукнули за тренером Станіслав з Корнелієм.

Шампанське пили, сидячи просто на траві.

— Через тиждень — республіканський чемпіонат. Так що готуйтеся, — поплескав він по плечу Силу. — Я завжди вірив у вас. Ми повинні довести їм, що я… — він заскрипів зубами, не закінчивши думки. — На сьогодні тренування завершено, — раптом розсміявся Брякус. — Хлопці, я вас люблю! Який фантастичний день! Цінуйте життя, дорогенькі мої! Воно — прекрасне!

Учні ніколи не бачили таким наставника. Він щасливо посміхався, допомагав їм одягатися і пурхав по газону, як метелик. А на прощання послав усім повітряний поцілунок.

"Оце так-так", — пошкрябав потилицю Іван Сила і насунув на очі картуза. Не пообідавши, він поплентався до вокзалу. "Для чого встановлювати рекорди, якщо після них забувають нагодувати?" — міркував дорогою парубійко.

РОЗДІЛ ДЕСЯТИЙ, У ЯКОМУ АГЕНТ ФІКСА ВИКОНУЄ ДОРУЧЕННЯ УРЯДУ

Уже другий день перевдягнений у жебрака агент Фікса проводив на вокзалі. Начепивши темні побиті окуляри, дірявий капелюх та допотопний одяг невідомого фасону і кольору, він скреготливим голосом просив: "Подайте інвалідові Великої війни". А поміж тим, своїм шпигунським оком та вухом все бачив і чув, час від часу щось нотуючи олівцем у маленькому блок— нотику.

"Пода-а-а-а-йте інвалідові", — затягнув учергове Фікса, коли його хтось легенько шарпнув за рукав. Перед ним стояв підліток з давно непраним волоссям і нечесаним одягом (можна навпаки, але від цього нічого не зміниться), який тинявся вокзалом. "Чого тобі?", — визвірився він на Міху (а це був таки Голий).

— Дядьку, вас там кличуть. У дуже важливій справі. Просили прийти непомітно, — промовив він ангельським голосочком.

"О! Це цікаво, — зрадів агент. — Хтось хоче здати таємну інформацію".

— Веди, синку, веди, — продовжував грати жебрака Фікса. — Бог віддячить тобі за добрі справи.

Вони зайшли між вагони.

— Треба пролізти під ешелоном, аби не обходити цілий потяг. Вас чекають там, — показав Міха рукою. (Це було самотнє дерево прямо по курсу, яке слугувало бродяжкам за туалет). Агент на всяк випадок стис у кишені пістолет і, крекчучи по-старечому, нагнувся. (У ньому помер великий актор малого театру!)

У цю мить хтось огрів його з розмаху по потилиці дошкою, які лежали тут штабелями. Фікса зойкнув і розпластався на землі.

Міха став гарячково нишпорити в його кишенях, поки не наткнувся на посвідчення таємного агента 008. Тепер уже зойкнув Голий, але не надовго, бо рука Фікси мертвою хваткою вчепилася йому в горлянку.

— Я не-е зна-а-в! — виправдатися Голий.

— Падлюка! Босяк! Голодранець! — зло сичав агент 008. — Ти теж у їхній банді! Тобі наказали мене прибрати, чи не так?!

Він вигнув малому руку і прикував наручниками до себе.

— А тепер ходімо! І без зайвого писку! А то зітру в порошок, паскудь!

Фікса нарешті намацав свої темні окуляри під вагоном, і вони рушили чудернацькою парою.

Перед відвідувачами вокзалу відкрилася жаліслива картина: двоє нещасних бідаків, обійнявшись, шкандибали назустріч долі. "Подайте інвалідам Великої війни", — раптом жалібно затягнув Міха. Фікса його щосили вщипнув, та було пізно.

"Тримайте, голубчики", — не втрималася сердешна бабуся і вручила їм по пиріжку з капустою. Однак інваліди їй навіть не подякували.

РОЗДІЛ ОДИНАДЦЯТИЙ, У ЯКОМУ ІВАН СИЛА РОЗРЯДЖАЄ СИТУАЦІЮ

В Івана гуло в голові, адже алкоголю він ніколи не вживав. І взагалі, вів здоровий спосіб життя. Тому, побачивши Міху, який переходив вулицю з невідомим попід руку, привітно їм загукав. На диво, вони навіть не зупинилися, а вусатий чолов’яга почав на Івана раз у раз озиратися.

Це здалося новоспеченому рекордсменові дивним. Та й кортіло розповісти товаришеві про свої успіхи, тому він вирішив солодку парочку наздогнати. Бачачи, що за ними швидко йде здоровань, агент Фікса прийняв єдино правильне рішення: зустріти ворога у всеозброєнні, але з максимально вигідної позиції. Він звернув у найближчий під’їзд і сховався за вхідними дверима, при цьому так стиснувши хлопчині горлянку, що той не міг навіть пискнути.

— Міхо! Ти де? — почувся зовсім близько голос Івана.

Ще мить — і його могутня постать з’явилася у дверях. Фікса з усієї сили вдарив руків’ям револьвера Силу в потилицю. Але в останній момент Міха штовхнув агента, тож удар вийшов змазаним. Було боляче, але не смертельно.

Не довго думаючи, Сила з розвороту тріснув у голову постаті, яка так погано вітається з незнайомими. Та тільки йойкнула і обм’якла, поволі сповзаючи на підлогу. Разом з нею завалилася і постать менша.

Сила схопив їх попід руки, мов два мішки картоплі, і виволік на Боже світло.

Фікса і Голий мирно лежали на травичці, мов ангелики, а Іван гарячково думав, як їх привести до тями. Часу не було зовсім, адже довкола снували люди. Треба було діяти. Сила спробував пошукати ключі від наручників у кишені агента 008, але, натрапивши на поліцейське посвідчення, від несподіванки присів.

Події набирали неприємного розвитку. Краєм ока Іван помітив, що пані, яка гуляла з песиком, зупинилася і стала уважно придивлятися до того, що відбувається.

— Дідько лисий! — вилаявся він. — Цього ще тільки не вистачало.

І, взявши кайданки в руки, щосили рвонув. Наручники з легкістю розлетілися.

"Ого, Іване! — задоволено гмикнув він. — З тебе будуть люди!". І, завдавши тіло побратима на плече, чимшвидше почимчикував до вокзалу.

За хвилину пані в капелюшку стояла над Фіксою, а її маленький друг лизав його щурячі вуса, поволі приводячи агента 008 у стан бойової готовності.

РОЗДІЛ ДВАНАДЦЯТИЙ, У ЯКОМУ ПРО ІВАНА СИЛУ ПОЧИНАЮТЬ ГОВОРИТИ

Зала, в якій проходили змагання, була переповнена. Ще б пак! Чемпіонат республіки — то вам не фіґлі. Вправи виконувалися у кількох видах. Кожен спортсмен робив по три спроби.

Безперечним фаворитом вважався дворазовий чемпіон Магдебура. До того ж, він представляв силові органи. А силові органи — це майже Республіка. А ображати Республіку… Хотів би я побачити такого сміливця!

У молодості Магдебура був поліцейським, і чи не в кожному поліцейському управлінні висів його портрет. Навіть у кабінеті капітана Миколайчика Магдебура був присутній — у вигляді невеличкого настільного календаря. Щоправда, той домалював чемпіонові вуса і ріжки. Але це свідчило не про неповагу, а про любов пана капітана до мистецтва.

Не дивно, що й на чемпіонаті Магдебура мав найбільшу групу підтримки. Аби уникнути зайвих балачок, поліцейські були переодягнені в цивільних. І за порядком подивляться, і свого підтримають — вважало керівництво.

Зала тривожно мовчала.

Магдебура робив останню спробу встановити новий рекорд.

Окрім нього, попередню вагу зумів узяти тільки нікому не відомий парубійко з гоноровим прізвищем Сила. Але ж по ньому видно, що це справжній селюк. Чемпіон не може програти ТАКОМУ. Це би була ганьба на всю Республіку.

Магдебура налаштовував себе на позитивний лад, подумки стаючи першим в історії змагань триразовим переможцем. Він довго натирав руки спеціальним порошком, аби вони не ковзали. Силувано посміхався в об’єктиви фотокамер. Глибоко дихав своїми конячими грудьми, поміж тим кілька разів посилаючи повітряні вітання знайомим дівицям.

"Маг-де-бу-ра! Маг-де-бу-ра!" — почав скандувати зал. Все! Він підійшов до штанги, взявся за неї руками і, набравши повні легені повітря, почав встановлювати рекорд.

Але що це? Піднята над головою чемпіона штанга спочатку хитнулася в один бік, далі — в другий, а за секунду гепнула на землю, ледь не розтрощивши йому ногу. Зала голосно зітхнула: нова вага не взята.

Щоправда, ще одна спроба залишалася в Івана Сили, а тоді судді повинні порадитися, як діяти далі. Ніхто жодних надій на якогось там Івана, та ще й, подумайте, — Си-лу! (оце поганий смак!) — не покладав. Тому чимало глядачів потягнулися на перекур, уже на ходу сперечаючись, яким буде рішення суддів.

Між тим Іван зійшов на поміст, глипнув у залу і проказав найкоротшу молитву, яку знав: "Боже, поможи!" Його група підтримки складалася аж із трьох осіб: Станіслав, Корнелій і, ясна річ, його поважність Міха Голий, котрий заради цього випадку в когось позичив (маємо надію, що все-таки позичив) майже не ношений піджак.

— Дай їм, ведмедю! — крикнув на все горло Міха, чим привернув увагу переодягнених поліцейських, себто півзали.

Іван це розчув. Розвеселілий, з легкою душею взявся за штангу. "А-ах!" — раптом вигукнула зала, а потім зірвалася на ноги. Іван впевнено тримав штангу над головою і посміхався фоторепортерам. Вони без уга — ву клацали камерами, і цьому, здавалося, не буде кінця.

Приголомшена публіка не знала, як реагувати. Кілька секунд панувала мертва тиша. Коли ж він опустив штангу і суддя оголосив, що новим чемпіоном Республіки став Іван Сила, зала вибухнула.

Поки переможець обіймався з тренером, журналісти почали видиратися просто на сцену. Дехто з них уже голосно диктував сенсацію. Інші з мікрофонами обступили нового чемпіона, вимагаючи інтерв’ю. Поліцейські повставали і почали озиратися на керівництво, чекаючи команди. Але наказу не було, бо начальство тільки лаялося, не очікуючи такого повороту.

Магдебура у супроводі кількох старших офіцерів розлючено покидав залу, запевняючи, що ЦЕ — провокація, і він ЦЕ так не залишить. Вболівальники хапалися, хто за голову, а хто — за серце, програвши значні ставки. Одне слово, якщо ви можете уявити на кілька хвилин божевільню, то ви все побачили.

Тільки одна людина у залі сиділа непорушно. Це був Міха Голий. По немитому обличчю він розмащував сльози. Так-так, цей привокзальний волоцюга, пройдисвіт і злодій плакав. Можливо, вже заради цього варто було встановлювати республіканський рекорд?

РОЗДІЛ ТРИНАДЦЯТИЙ, У ЯКОМУ АГЕНТ ФІКСА ЧИТАЄ ГАЗЕТУ

Агент Фікса ледве розліпив око і подивився на білий світ. Білий світ виявився справді білим. Як не дивно, все довкола білосніжило, сніжило, ніжило. Фікса втомлено стулив повіки, але через хвильку вирячив очі й скочив на ліжку.

— Де я? — крикнув він, але від різкого руху в нього запаморочилося в голові і всередині щось боляче тенькнуло. — Ой! — застогнав Фікса й опустився на подушку.

— О, ви вже прокинулися? — поруч з агентом лежав дивний тип у смугастій піжамі із забинтованою головою, рукою і ногою. — Ви тут проспали два сніданки, три обіди і три вечері. То я їх теє… Знищив. Не пропадати ж добру.

— Заткнись, бовдуре! — гаркнув Фікса. Голова боліла, але треба було зосередитися на плані дій.

— Боже, так лютувати за якусь гречку чи вівсянку! Вам що — шкода? — смугасто— перебинтований тип явно занудьгував за співрозмовником. — Мене звати Адам Кльоцка, — простягнув він Фіксі здорову руку.

— Я випав з балкона, — повідомив він так, ніби це був який-небудь графський титул.

— Воно й помітно, — відрізав агент і повернувся спиною до любителя стрибків без парашута. Але раптом щось його перемкнуло, і він запитав: "А з якого поверху?"

В очах Адама Кльоцки заграв вогник.

— Хочете, я вам розкажу все детально?

Видно було, що у розповіданні цієї історії він уже став професіоналом.

— Розумієте, я маю честь бути учителем фізики шостого класу. Нещодавно я вирішив продемонструвати учням свій новий винахід під номером 137, який я умовно називаю "Апаратус літалус"...

— О діво Маріє! — завив Фікса. — Ну чому мені завжди щастить на ідіотів!

— Сам ідіот! — образився Кльоцка і закрився від цього хама з підбитим оком і щурячими вусами газетою. — До речі, проблеми з головою у вас, а не в мене, — долинуло звідти на прощання.

Фікса подумав про револьвер. Чи, може, так дати в диню цьому недобитому?

— Я маю на увазі струс мозку, — знову донеслося з-під газети.

"А-а, тепер все ясно", — Фікса помацав свою бідолашну голівку. "Цікаво, — подумав він, — як цей "Апаратус літалус" умудряється однією рукою тримати газету та ще й гортати її?"

Ніби на замовлення, сусіда раптом схопив часопис зубами, а рукою перегорнув сторінку. "Ну й одоробло!" — подумки вліпив комплімент Фікса, як раптом його погляд приклеївся до газетного фото і вже не зрушував звідти.

"М-м-можна газ-з-зетку", — попросив він благеньким голосочком. Кльоцка навіть випірнув з-під сторінки, здивований такою переміною. "Я ще сам не прочитав", — хотів він промовити, як Фікса уже вирвав у нього газету і щось гарячково вичитував. Потім закинув голову догори і завив на всю горлянку. Далі хутко одягнувся і, не зачинивши двері палати, вибіг.

Ошелешений Адам Кльоцка мовчки за цим спостерігав, роблячи висновок, що струс мозку — хвороба не така вже й безпечна. Потім узяв газету і почав дочитувати статтю про чемпіонат Республіки з важкої атлетики.

"Боже! Яка дитина! — подумав він, розглядаючи фото нового чемпіона. — І вигадають же таке прізвище — Сила". "Іван Сила", — повторив він ще раз уголос.

Але, згадавши свого сусіда, вирішив обов’язково ввечері попросити лікаря перевірити його, винахідника Адама Кльоцку, котрий випав з балкона під час наукового експерименту, на наявність струсу мозку.

"Четвертий поверх — це вам не фіглі", — почав він гімнастику пальців незагіпсованої ноги.

РОЗДІЛ ЧОТИРНАДЦЯТИЙ, У ЯКОМУ З’ЯВЛЯЄТЬСЯ ІСТОРИЧНА ТАБЛИЧКА

На честь великої перемоги доктор Брякус дав Іванові Силі два вихідні.

Це було не стільки для учня, як для себе. Адже все так несподівано впало на голову! Треба було поміркувати, що робити далі.

Іван, котрий у селі звик до постійної роботи, найгірше переносив байдикування. Тепер же через історію з агентом таємної поліції вони з Міхою остерігалися з’являтися на людях.

Довелося сидіти вдома. А для верховинця нема гіршої каторги.

Та, промучившись одну добу, Іван вирішив, що вовка боятися — в ліс не ходити. "Будь що буде!" — наступного дня він натягнув глибше картуза на очі й подався на вокзал. У вантажників був якраз обід, коли з’явився Сила.

— Хлопці, наш чемпіон іде, — крикнув хтось.

— Качай Івана! — підхопило ще декілька.

І враз парубійко опинився у дужих руках, які почали його підкидати догори.

Виявляється, вчора хтось купив газету, і вся зміна зачитала її до дір.

— Молодчина!

— Так їм!

— Хай знають, що ми не ликом шиті!

— Завдав перцю буржуям!

Кожен хотів висловити Іванові підтримку. Якщо не словами, то хоча би по-дружньому плеснути по плечу.

Від несподіванки Іван розчулився. Від раптового спогаду про гори, батьків, Ма— руську і, звичайно, галушки, в його очах блиснули сльози.

— Хлопці, та він плаче! — помітив невеликий на зріст, але міцно збитий Арсен Погуляй.

— Оце так чемпіон! — посміхнувся у вуса геть сивий дядько Мотовило.

Вантажники розреготалися.

Пан Кривальський, який був заступником директора вокзалу і відповідав за порядок, спостерігав через вікно за незрозумілим збіговиськом біля багажного відділення.

"От лайдаки! Що вони там роблять?"

Цікавість, а радше неухильне прагнення залізної дисципліни перемогли, і він з рішучим виглядом наблизився до вантажників.

— Що за бунт? Чому не працюєте? — різко запитав він найстаршого.

— Та от, пане начальнику, святкуємо, — вклонився дядько Мотовило.

— А хіба сьогодні якесь свято? — твердим як струна голосом заперечив Криваль— ський, заклавши руки за спину.

— Так, нас навідав чемпіон Республіки, — поклав Арсен Погуляй руку на плече Іванові.

— Що ти верзеш? — не стримався Кри— вальський. — Менше треба пити! За роботу, лайдаки!

— А-а, пан Кривальский ще не знає! — Арсен простягнув заступникові директора заяложену газету.

Той швидко пробіг очима текст, потім зупинився, глипнув на фото, далі — на Івана і ще раз — на фото.

— О! Сам Іван Сила! — розплився він у посмішці. — Я маю честь вітати вас у нашій установі. Може, зайдете на кавусю?

— Дякую, — відказав Іван. — Маю роботу.

— Ви десь поблизу працюєте? — пана Кривальського було не впізнати. Тепер він був сама люб’язність.

— Я працюю у вас, — засміявся Іван.

— У мене? — остовпів Кривальський. — Себто як у нас?

— Я — вантажник, і коли ваша ласка, то я би взявся до роботи. Страшенно хочеться щось подвигати, — Іван розправив плечі і пішов до товаришів, які вже почали тягати пивні діжки.

Кривальський так і залишився стояти, час від часу глипаючи то на газету, то на власні черевики. Він поволі побрів до свого кабінету.

Наступного дня в коридорі біля дверей заступника начальника з’явилася елегантна табличка: "Тут працював чемпіон Республіки Іван Сила — гордість нашої залізниці".

Щоправда, "гордість залізниці" про пам’ятну дошку так і не довідався. Відпрацювавши свою зміну, Іван повів хлопців на пиво, щедро пригощаючи їх за наймиліше у своєму житті вшанування.

РОЗДІЛ П'ЯТНАДЦЯТИЙ, У ЯКОМУ АГЕНТ ФІКСА ВИКРИВАЄ АНТИУРЯДОВУ ЗМОВУ

Фікса увірвався до кабінету капітана Миколайчики без попередження.

А оскільки пан капітан якраз підрівнював пилочкою нігті, то йому стало страшенно незручно.

— Агенте 008, що ви собі дозволяєте? — почервонів він.

— Пане капітане, справа надзвичайної ваги, — Фіксі знову запаморочилося в голові, і він схопився за стіл.

— Я бачу, з вами не все гаразд, — Мико— лайчик вказав рукою на стілець.

— Пане капітане, на вашого найкращого агента вчинено замах, — Фікса з полегшенням сів і обтер спітніле чоло хустинкою. — У четвер, коли я вже все дослідив і збирався покидати зону спостереження, мене підло заманили в пастку і вчинили розправу.

Капітан із цікавістю почав слухати: аби обхитрувати Фіксу, треба бути вельми кмітливим.

— І скільки їх було? — запитав він, дістаючи з шафи розпочату коробку цукерок.

— Двоє. Але один із них… Один із них… — від хвилювання агентові аж сперло подих.

— Так хто був один із них? — капітан Миколайчик підсунув цукерки до Фікси. — Підсолодіться, голубчику!

Той кинув собі до рота відразу кілька трюфелів і почав шалено жувати.

— Один іж них — чемпіон Решпубліки ж бокшу, — прошамотів він набитим ротом. — Шебто жі штанги.

— Ви хочете сказати, що це той молодик, який переміг нашого Магдебуру? — пещена рука капітана теж потягнулася за цукеркою.

— Так, пане капітане, саме це я і хочу сказати, — обличчя агента розпливлося в посмішці.

— А що з вашими зубами? — раптом запитав Миколайчик.

— Не зрозумів, — стривожився Фікса.

— Гляньте, — Миколайчик подав йому маленьке люстерко, яке завжди носив у кишені.

— О, діво Маріє! — заволав на весь кабінет Фікса. У низці його рівних білих зубів тепер зяяли дві чорні дірки. — Він вибив мені два зуби! — заламував руки агент. — Як я тепер прийду до мами в гості? Вона мене приб’є!

Капітан Миколайчик дістав із шафи надпочату пляшку коньяку.

— Заспокойтеся, Фіксо, — почав наливати він у крихітні чарочки. — Ми представимо вас до урядової нагороди. Але спочатку розкажіть, що ви рознюхали.

— Отже, так, — агент 008 знову став втіленням професійності. — Доповідаю: на вокзалі діє злочинне угруповання, яке займається контрабандою в особливо великих розмірах. Крадуть цілими ешелонами. Ниточки, — тут Фікса підняв палець, — тягнуться аж догори.

— І дуже догори? — капітан Миколайчик показав очима на стелю.

— Дуже, — тихо видавив із себе Фікса.

Капітан Миколайчик розмірковував.

Якщо ниточки контрабанди ведуть так угору, то невідомо, куди вони заведуть.

А неприємностей не хотів ніхто, в тому числі й пан капітан, який вирізнявся вишуканістю і тактом. Може, зупинитися на нижчому рівні?

— А хто у банді оцей чемпіон? — задумано мовив він.

— Він очолює бойовиків, — з готовністю доповів Фікса.

— І багато у них бійців? — Миколайчик продовжував про щось розмірковувати.

— Багато, — Фікса нагнувся до капітана. — Ви просили довідатися про такого собі доктора Брякуса. Так-от, цей тип є їхнім шефом. Діють під прикриттям домашнього спортивного клубу. Вдома у Брякуса —

штаб-квартира і навчальний центр штурмовиків. Не здивуюся, якщо там виявиться і склад зброї. Діяти треба негайно!

— Ну, це нам вирішувати, коли діяти, — з притиском зауважив Миколайчик. Була п’ятниця, а пан капітан вельми не любив розпочинати щось перед вихідними. Суботня гра у гольф — це святе.

— Почнемо операцію з понеділка, — прийняв він рішення, беручи чарку. — Обмежимося поки що бойовиками. За ваше здоров’я, голубчику!

РОЗДІЛ ШІСТНАДЦЯТІЙ, У ЯКОМУ ТРАПЛЯЮТЬСЯ НЕСПОДІВАНІ ПОВОРОТИ

Доктор Брякус усе обдумав. Він вибудував стратегію на наиближчии рік.

Якщо все розвиватиметься правильно, його справи впевнено підуть угору. Після перемоги Івана Сили Брякусом стали цікавитися впливові організації. В уяві він уже бачив розкішний будинок у центрі столиці з написом "Спортивний клуб доктора Брякуса". Ось тільки з Іваном треба домовитися, аби його не перехопили конкуренти.

Саме тому розмову зі своїм вихованцем він призначив на неділю. Аби бесіда проходила цілком невимушено, вирішив повезти його за місто — в який-небудь затишний ресторанчик.

Іван уперше їхав в автомобілі. Адже у горах головним транспортом служили коні. Брякус був веселий, сповнений енергії та оптимізму. Цікавився, як чемпіон провів вихідні. Чи вистачає йому грошей? (Тепер їх буде вдвічі більше). Чи вже знайшов друзів у столиці? Чи не має якихось проблем?

Хай не соромиться, говорить. Брякус усе зробить для свого улюбленця.

Після дощу дорога на сонці виблискувала і засліплювала очі Іванові.

Йому було приємно їхати з вітерцем по серпантину і слухати грандіозні плани Брякуса.

"Може, розповісти йому історію про агента поліції?" — думав Іван Сила, приглядаючись до наставника.

Той жваво жестикулював, повертав голову до нього, сміявся і навіть пропонував покерувати авто.

"Гаразд, розповім, коли приїдемо", — вирішив Іван.

І в цей момент щось трапилося. Брякус дико зойкнув, почав несамовито крутити кермо, та авто не слухалося. На швидкості воно мчало просто на скелю.

Іван заплющив очі й не встиг проказати: "Боже, поможи!", як сталося зіткнення. Останнє, що він пам’ятав, — це лобове скло, яке він розбиває головою.

РОЗДІЛ СІМНАДЦЯТИЙ, У ЯКОМУ ДОДАЮТЬСЯ НОВІ НЕПРИЄМНОСТІ

Іван насилу розплющив очі. Над ним схилилася медсестра, яка поправляла йому марлеву пов’язку.

— Док-тор Бря-кус, — самими губами пролепетав Сила.

— Ви маєте на увазі того другого? — сумно перепитала сестричка. — На жаль... — вона заперечливо похитала головою.

Іван заплющив очі. Крізь повіки пробилася сльоза і потекла по щоці. Медсестра, зрозумівши ситуацію, залишила покаліченого на самоті.

Перед очима Івана поставали різні спогади, пов’язані з тренером. Ось він простягає візитку після вуличного бою з Велетом. Годує його першим обідом. П’є шампанське за рекорд. Обіймає, вітаючи з чемпіонством. І нарешті — та злощасна подорож за місто. Чому все так раптово обірвалося? Хіба це справедливо?

— До вас прийшли, — тихенько промовила сестричка і, вклонившись, вийшла. Іван важко повернув голову. Прямо на нього дивилися щурячі вуса, а білозуба усмішка зяяла двома чорними дірками.

— Ну що, доскакався, задрипаний чемпіоне? — Фікса випромінював просто гігантську радість. — Хотів розіграти нещасний випадок? Ха-ха! Від мене не втечеш, хаме!

Він прагнув одразу забрати Івана до в’язниці, але лікарі категорично запротестували. Вони запевнили, що в такому стані хворому доводиться думати про виживання, а не про втечу. Про всяк випадок двоє переодягнених поліцейських стали постійно чергувати в лікарні.

Іван Сила швидко оклигував. Рани виявилися не такими страшними, як здавалося після аварії. Та й молодий організм брав своє. Однак швидке одужання не вельми тішило парубійка. Адже у такому разі на нього чекав арешт.

Загибель Брякуса сильно вплинула на верховинця. Він до всього збайдужів, навіть втратив апетит. У такому пригніченому стані його й було допроваджено до в’язниці, за звинуваченням… у смерті свого наставника. Річ у тому, що нічого протизаконного обшук у помешканні тренера не виявив. Ба більше, всі сусіди, знайомі, спортивна федерація відгукувалися про Брякуса якнай— прихильніше. Навіть впливові люди згори (а ви знаєте, що це має у нас першочергове значення!) висміяли

версію про гніздо бойовиків, очолюване їхнім знайомим тренером. У минулому, до речі, відомим спортсменом.

Але поліцейське управління так легко не здавалося і вирішило змінити обвинувачення. Вести цю скандальну справу було доручено старшому слідчому Бенцику.

РОЗДІЛ ВІСІМНАДЦЯТИЙ, У ЯКОМУ З’ЯВЛЯЄТЬСЯ ЩОДЕННИК ДОКТОРА БРЯКУСА

Старший слідчий Бенцик проводив допит. Він сидів за столиком у напівтемряві, направивши світло настільної лампи просто в обличчя Іванові. Це був його метод: створити максимальний дискомфорт обвинуваченому, аби той чимшвидше захотів говорити ПРАВДУ.

— То ви кажете, Сило, що жодних суперечок із загиблим доктором Брякусом не мали? — Бенцик крізь маленькі окуляри свердлив Івана такими ж маленькими очицями.

— Не мав, — глухо відповів той.

— Я би вас просив дивитися мені у вічі, коли відповідаєте, — пискляво крикнув Бенцик.

Далі встав і почав нервово ходити по камері.

— Тоді як ви поясните той факт, що експерти виявили навмисне пошкодження авто?! — Бенцик стояв над Іваном, а його голос лунав мало не як Божий глас. (Так думав старший слідчий). Насправді парубійко, сидячи, був якраз урівень з Бенциком, який стояв. Тому, коли хлопчина підняв голову, їхні носи мало не перечепилися.

Від несподіванки Бенцик відскочив.

— Це значить, — повільно мовив Іван, — що хтось хотів цієї аварії.

— От-от! — задоволено потер руки старший слідчий. — І кому, як не вам, вона була найвигідніша? Га, пане Сило?

Іван задумано почухав потилицю. В цього прокурора дивна логіка. Хіба не Брякус зробив його чемпіоном? Хіба не розповідав він дорогою про їхні грандіозні плани? Хіба не він збирався з понеділка подвоїти йому платню? Тепер же зі смертю наставника Іван опинився знову на вулиці.

— Вона була вигідна конкурентам Брякуса, — спокійно відповів Іван. — І взагалі, який дурень влаштовує аварію, якщо сидить поруч з водієм?

Бенцик не знайшовся, чим крити. Він налив собі з графина трохи води і надпив.

Справді, це міг зробити хіба божевільний. А на божевільного цей селюк не скидається.

У двері камери легенько постукали.

— Так-так, — невдоволено мовив Бенцик, хоча ця пауза врятувала його від відповіді на незручне запитання.

— Пане старший слідчий, — до камери просунулася кучерява голова помічника Льофи. — До вас прийшов брат доктора Брякуса. Він твердить, що приніс важливий документ. Властиво, йдеться про приватний щоденник небіжчика.

— Льофо, — аж запінився Бенцик, — не смійте розголошувати секретну інформацію в присутності обвинуваченого! На сьогодні — все! — кинув він Іванові і невдоволено хряснув дверима.

РОЗДІЛ ДЕВ'ЯТНАДЦЯТИЙ, У ЯКОМУ МІХА ГОЛЯК ПІДКИДАЄ СЕНСАЦІЮ

Міха Голий чимало знав про в’язницю (двічі її відвідав з короткою екскурсією), але не мав найменшого поняття, як витягнути звідти людину законним чином. Він перебрав у голові багато варіантів, але жоден з них не годився.

Міха зажурено лежав у своїй халабуді, закинувши ногу за ногу.

У двері пошкрябали: "Голий! Дай похмелитися!"

Це був Бідосько, колишній журналіст, який спився, продав квартиру і тепер мешкав у розвалюсі по-сусідству.

Раптом у голову Міхи прийшла геніальна думка, він підскочив і відчинив двері навстіж.

— Залізай! — махнув він Бідоськові і поліз під ліжко, шукаючи недопитий бутель з вином. — Є! — радісно крикнув хлопчина і розбовтав каламутну рідину.

Бідосько тремтячою рукою схопив склянку, залпом випив і обтер рота рукою.

— Є діло, — обійняв Голий за плечі сусіда. — У тебе ще є знайомі журналісти?

— Питаєш! — криво усміхнувся той. — Ціла купа!

— Мені треба найнадійнішого! — очі Голого аж горіли.

— Тоді Томич, — пошкрябав неголену пику Бідосько. — Бо хлопака! Завжди виручить.

— Так, пиши йому записку, — Міха знову порився під ліжком і витяг звідти старий зошит й огризок олівця.

Коли Бідосько нашкрябав кілька слів, Голий, прихопивши із собою газету з репортажем про чемпіонат з важкої атлетики, помчав у редакцію "Столичних новин".

— Ех, Бідосько, Бідосько! — зітхнув Томич, розглядаючи записку. — Знаменитий був журналіст, а от подружився з пляшкою — і пропав чоловік.

Він уважно подивився на підлітка, який нагадав йому власне невпорядковане дитинство.

— Я сподіваюся, ти не п’єш?

— Та ви що! — ображено підскочив Голий. — Мене від самого запаху верне!

— Добре, добре, — розгладив вуса з посмішкою Томич. — То ти кажеш, що чемпіон Республіки сидить у в’язниці? Це ж сенсація, малий! Ми доручимо цю справу найкращим репортерам.

— Будь ласка! — на очах Міхала виступили сльози.

— Не журися, синку, ми його звідти витягнемо! — Томич провів підлітка аж до дверей редакції. — А Бідосьці передай вітання! — гукнув він навздогін. — І хай зав’язує з чаркою!

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТИЙ, У ЯКОМУ АГЕНТУ ФІКСІ ПРОПОНУЮТЬ ПОДАТИ У ВІДСТАВКУ

Генерал Хрунь був не в дусі.

— Що це таке! — верещав він на капітана Миколайчика, махаючи перед його носом "Столичними новинами". — Поліція арештувала чемпіона, бо він переміг Магдебург — генерал розстебнув верхній ґудзик мундира. — Ви розумієте, чим пахнуть такі статті?!

Капітан Миколайчик багатозначно мовчав. Він, ясна річ, розумів.

Генерал важко сів у крісло.

— Доповідайте, капітане, — нарешті заспокоївся він і затягнувся сигарою.

— Знайшовся щоденник доктора Брякуса, в якому він пише про погрози на свою адресу, — розповідав Миколайчик. — Погрози йшли від його конкурентів.

— А що там про цього Силу? — генерал не випускав сигари з рота.

— Найулесливіші оцінки, — зітхнув капітан. — І взагалі, доктор Брякус вважав, що Іван Сила — це його головний шанс у житті.

— То, виходить, він тут ні до чого? — генерал Хрунь знову насупився.

— Ні до чого, — повторив Миколайчик.

— А що там з конкурентами? — генерал випустив у бік Миколайчика хмару диму.

— У неділю вранці перед виїздом біля авто Брякуса бачили Магдебуру з двома типами, — зовсім тихо проказав капітан.

— Що?! — генерал зірвався на ноги. — Ви забуваєтеся, капітане! Хто автор цієї злощасної справи?! — продовжував верещати генерал.

— Агент Фікса, — капітан із задоволенням перевів стрілки на іншого.

— Негайно у відставку! — генерал був безжалісним. — Справу закрити! Цього задрипаного чемпіона випустити!

— Фікса — один з наших найкращих агентів, — капітан спробував врятувати підлеглого.

— Тоді обмежтеся доганою, — генерал вже заспокоювався. — А звідки нам упав на голову цей Сила?

— Звичайний верховинець, селюк. Вантажить на вокзалі, — виструнчився Миколайчик.

— І таке-от перемогло Магдебуру! Справу не закривайте. Просто її затягніть, — очі генерала блиснули хитрою посмішкою. — Силу випустіть на волю, тільки під солідну заставу. Побачимо, кому він знадобиться.

Хрунь розвернувся до капітана спиною і почав щось роздивлятися у вікно, даючи знати, що розмову закінчено. Миколайчик вклонився, клацнув підборами і нечутно вийшов з кабінету.

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ ПЕРШИЙ, У ЯКОМУ ІВАН СИЛА ПОТРАПЛЯЄ В НОВУ НЕВОЛЮ

Звістка про те, що за звільнення Івана Сили поліція просить 50 тисяч застави, приголомшила не тільки Івана, але й друзів. Ці величезні гроші

зібрати було не під силу не тільки оточенню Міхи Голого, але й усій зміні вантажників. Доводилося чекати заступництва якоїсь впливової особи.

"Столичні новини", за посередництва Бідоськи і Томича, надрукували нову статтю, в якій повідомлялося, що за чемпіона Республіки просять 50 тисяч. Минуло кілька днів, але ніхто долею Івана Сили так і не зацікавився.

Та одного ранку до камери зайшов старший слідчий Бенцик і зло просичав, що обвинувачений може збирати речі. За нього внесли викуп, але це не значить, що справа проти Івана Сили закрита. Особисто він, старший слідчий Бенцик, сподівається на скору зустріч. Оскільки Іван речей не мав, то поплював у долоні й пригладив волосся.

У кімнаті відвідування його чекала екстравагантна вродлива пані.

— Мадам Бухенбах, — простягнула вона Іванові свою ручку в чорній рукавичці. — Аделія.

Той невміло її стиснув.

— Обережніше! — зойкнула мадам.

Далі уважно оцінила хлопчину з голови до ніг, торкнулася пальчиком його обличчя і загадково промовила: "А ви мені подобаєтеся. Це саме те, що потрібно".

— Гірський ведмідь на прізвисько "Іван Сила", — розсміялася вона. — Ну то я його забираю, чи як? — холодно звернулася мадам Бухенбах до Бенцика.

— Так-так, пані, — схопився той. — Ви внесли заставу, тож…

— Ходімо, моя радосте, — мадам навіть не дослухала старшого слідчого, чим його сильно образила, а взявши Івана Силу попід руку, вийшла на вулицю. Там уже чекало заведене авто, яке відвезло їх до затишного будинку неподалік центру.

— Це моя нірка, — кинула вона недбало рукавички на стіл посеред кімнати, всуціль обклеєної афішами з великими написами "Цирк БУХЕНБАХ". — Тільки не подумайте, що я вас викупила з великої любові до штанги чи гірських ведмедів. Ні, коханий! Це чистий бізнес.

Вона запалила цигарку в довгому мундштуку.

— Нашому цирку потрібне оновлення. Можна сказати, свіжа кров, — вона усміхнулася чарівною посмішкою. — А чемпіон Республіки якраз і може стати нашим новим козирем. Чи не так? — вона наблизила своє личко впритул до Іванового, і від її парфумів у парубійка тьохнуло серце.

— Я вам пропоную вигідний контракт: ви працюєте у мене рік і повертаєте мені 50 тисяч, — мадам Бухенбах випустила вгору цівку диму. — Або ж повертаєтеся назад у в’язницю і годуєте клопів, — посміхнулася вона, блиснувши порцеляновими зубками.

— Тільки не тягніть кота за хвіст. Я не люблю нерішучих мужчин, — Аделія Бухенбах подивилася на Івана своїм найспокусливішим поглядом.

— Давайте контракт, — зітхнув Іван.

Повертатися назад під арешт не було ніякого бажання. Харчували там препаскудно. Та й, зрештою, які перспективи у нього на волі? Знову вантажити вагони?

Одним розчерком пера Сила в черговий раз круто змінив своє життя. Хоча, можливо, від нього нічого й не залежало. А ви як гадаєте?

ДРУГА ЧАСТИНА

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ ДРУГИЙ, У ЯКОМУ ІВАН СИЛА ПОЧИНАЄ НОВЕ ЖИТТЯ

Іван Сила вперше потрапив до цирку. Він сидів у шостому ряду, куди дала йому квиток мадам Бухенбах, і з дитячим захопленням дивився на те, що виробляють його нові колеги.

Ось вийшов імпресаріо Пандорський у чорному фраку і з неймовірно великим, просто гігантським червоним бантом-мете— ликом на шиї. У його статечній поставі, розумних чорних очах та вишуканих манерах було стільки поваги та грації, що це мимоволі заворожувало.

Він оголошував номери, а своїм почуттям гумору просто розривав публіку. Причому сипав жартами він завжди незворушно, не видаючи себе жодним жестом чи мімікою. А ще Пандорський робив фокуси, витягуючи з капелюха різнокольорові хустки, стрічки, квіти і навіть живого кролика.

А ось на гарному білому скакуні вилетів акробат Фандіго. Це був атлетичний смаглявий юнак зі східними рисами обличчя. Боже, що він тільки не виробляв на конях! Сидів, лежав, стояв, танцював, перелізав на ходу під ними і навіть пив каву на летючому рисаку! Потім разом зі своєю сестрою — повітряною акробаткою Ренатою — вони літали під куполом цирку, перестрибуючи з каната на канат. А оскільки це робили без линви безпеки, то при кожному піруеті зала голосно зойкала. А одна пані в капелюшку навіть зомліла!

Потім вибігла русява дівчина з пишним кучерями і сріблястою короною і почала граціозно танцювати на великій блискучій кулі. Прожектор вихоплює з висоти білого голуба, який сідає їй на долоню. Зала завмирає від замилування…

При згадці про їхнє знайомство в Івана стислося серце. Коли мадам Бухенбах представляла його циркачам, білявка першою з-поміж усіх галантно вклонилася, злегка присівши й розправивши прозору бальну сукню, і мовила дзвінким голосочком: "Вітаємо вас у нашому цирку!" На зніяковій— ня цього могутнього, як гора, парубійка вона співчутливо посміхнулася великими І синіми очима: "Мене звати Мілка. Тобто Мілена. Я колись так само соромилася".

…А ось вибігає карлик Піня з мавпочкою на плечі. Він несе цілу торбу яскравих дрібничок. Карлик шпортається — і весь цей мотлох розлітається по арені. Мавпочка скубе його за волосся. Зала регоче. Піня збирає своє багатство, але робить це дуже незграбно, раз по разу щось гублячи. За кожну втрату мавпочка дає йому ляпаса. Зала надриває животи. Раптом Піня підкидає свої знахідки вгору і починає ними жонглювати. У повітрі літають черевики, пляшки, м’ячики і навіть шабля. Публіка вражено замовкає…

Коли вистава закінчилася, глядачі гучними оплесками проводжали артистів. Дивлячись, як не поспішає розходитися додому публіка, щоразу переказуючи яскраві епізоди, Іван не міг повірити, що йому аплодуватимуть так само. Сумніви роздирали його серце, і він вирішив поговорити з мадам Бухенбах.

— Ну що? Сподобалося? — мадам виглядала трохи втомленою.

— Пані Аделіє… — зам’явся Іван. — Навряд чи я зможу чим-небудь допомогти вашому цирку…

— Що за дурні балачки? — мадам закинула ногу за ногу. — Я вже придумала, чим ви будете займатися.

— І чим? — з холодком у серці перепитав він.

— Ви боротиметеся з глядачами, — без тіні сумніву повідомила мадам.

— Як це — боротися? — здивувався Іван.

— А ми викликатимемо бажаючих на бій за грошову винагороду, — запалила цигарку в мундштуці пані Бухенбах. — Але ви, коханий, мусите вигравати. Інакше за що я вам платитиму гроші? Чи не так?

Вона усміхнулася своєю неперевершеною усмішкою.

Силі тут же згадався бій із Велетом, який заробляв собі на хліб таким жорстоким способом. До речі, подейкували, що після бою з Іваном той серйозно травмувався і більше не виступав.

— Але я… — хотів заперечити він, та пані Бухенбах його відразу перебила.

— Ведмедику, ви починаєте мені набридати.

Її очі холодно блиснули.

— Маєте інші пропозиції? Я із задоволенням послухаю їх уранці. Сьогодні я втомлена…

Іванові нічого не залишалося, як побажати власниці цирку солодких сновидінь.

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ ТРЕТІЙ, У ЯКОМУ ІВАН СИЛА ВИГАДУЄ ПЕРШИЙ НОМЕР

Цілу ніч Іван крутився на ліжку.

Він думав про завтрашню розмову, і сон його не брав. Ще раз і ще раз хлопець у деталях пригадував бій з Велетом, рідні гори, домівку і, звичайно, мамині галушки. Раптом йому згадалося, як він носив на собі дітей з їхньої вулиці. Тоді на нього залізала купа малечі, і він нагадував ведмежа, яке обліпили бджоли. А що як винести на манеж усіх артистів цирку? Це ж ідея! Іван ледве дочекався світанку.

Задум був справді незвичним. Мадам Бухенбах зібрала циркачів.

— Панове! — голосно мовила вона. — Зараз ми спробуємо новий номер. Іван Сила буде виносити з-за куліс увесь наш цирк.

— Еге ж, — невдоволено мовив карлик Піня. Він ніколи нікому не вірив. Можливо, тому, що природа над ним поглумилася. А може, якраз навпаки: природа відомстила горбунові за те, що той завжди був незадоволеним.

— Починаємо! — плеснула в долоні мадам Бухенбах.

Першим на верховинця спритно зіпнувся акробат Фандіго. Він сів Іванові на плечі, міцно обхопивши його голову колінами. Чорнява красуня Рената легко злетіла по хлопцях нагору і тепер стояла на коліні та плечі свого брата. По інший бік Фандіго розташувалась танцівниця Мі — лена, піднявши граціозно догори руку. Залишались Пандорський та карлик Піня.

— Я ж оголошую номер! — ударив себе по чолі імпресаріо.

Тож Пандорський відпадав. Усі глянули на Піню.

— Я туди не полізу! — показав пальцем карлик на самий вершечок живої композиції. — Навіть не думайте!

Тоді Іван схопив його за комір куртки і посадив собі на долоню. Як не дивно, Піня на ній якраз умістився. Тут звідкись узялася мавпочка і, за звичкою, шугнула на голову карлику і почала його скубти. Всі розреготалися. Особливо затрясся Іван, під чого дівчата нагорі запищали.

— Чудово! — заплескала мадам Бухнебах. — А тепер, мій коханий ведмедику, спробуйте із цією живою купою зробити кілька кроків.

Тримати на собі чотирьох дорослих людей і мавпочку було не те що важко — незвично. Іван остерігався зробити зайвий рух, аби піраміда, основою якої він був, не розсипалася.

— Не бійся, — пролунав згори голос Фаніго. — Ми ж акробати!

Іван сміливіше ступив і пройшовся через увесь манеж. Як не дивно, ніхто не впав.

— Неймовірно! — засяяла мадам Бухнебах. — Іванові Силі — ура!

— Ура! Ура! Ура! — прокричала весело трупа і стала вітати новачка з таким оригінальним номером.

Усім сподобалося, окрім карлика Піні, якому здалося, що його навмисно образили.

— Цього я тобі не забуду! — зло прошипів він, дивлячись своїми вугільними очицями на щасливого Івана Силу.

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ ЧЕТВЕРТИЙ, У ЯКОМУ АГЕНТ ФІКСА ЗНАХОДИТЬ СПІЛЬНИКА

Фікса сидів у задньому ряду шапіто майже під самим прожектором. Він насунув собі на очі капелюха і підняв комір, аби його не пізнали.

Агент дивився на того, хто зіпсував йому кар’єру. А можливо, й життя. Адже догана ніколи не вивітриться з його пам’яті. Догана! І кому? Йому — агентові 008, кращому нишпорці таємної поліції столиці! Фікса важко зітхнув.

Іван Сила прислуговував повітряним гімнастам під час їхнього виступу, притримуючи канат та підстраховуючи їх знизу. Він був у чорній, розшитій золотом, шкіряній жакетці, накинутій на могутні голі груди. "От на що здатен оцей вантажник! Тримати шнурки та носити діжки з оселедцями. Тьху!"

З усіх циркачів агентові припав до вподоби лише карлик. "Він такий же нещасний, як і я, — думав Фікса. — Всі його скубуть. Навіть дурна мавпа. Треба з ним ближче познайомитися", — вирішив він і став чекати завершення виступів.

Піня з недовірою поставився до похмурого типа зі щурячими вусами та насуну— і тим на очі капелюхом.

— Чого вам треба? — буркнув він.

— Хочу випити з вами пива, шановний, — блиснув у пітьмі двома золотими зубами Фікса.

(Так-так, недавні дірки заповнилися найдорожчим металом).

Дармове пиво карлику завжди подобалося, але з якої речі цей незнайомець такий щедрий?

— Чому саме зі мною? — недовірливо глипнув Піня.

— Мене цікавить Іван Сила, — шепнув Фікса.

— Гаразд, — карлика охопила така цікавість, що у нього аж пересохло в горлі. — Я зараз переодягнуся. Чекайте мене за рогом у кав’ярні "Троє поросят".

У корчмі була гамірно й накурено. За дерев’яними столами сидів різношерстий люд, кожен про щось жваво базікав. Фікса з карликом їли смажені курячі крильця і запивали пивом.

— Проти цього типа, який себе хвалькувато називає Силою, порушена карна справа, — масними руками схопився за кухоль Фікса. — Його звинувачено у вбивстві.

Очі Піні округлилися від здивування.

— А чому ви його не арештуєте?

— Нам бракує доказів, — агент зробив великий ковток. — Це ду-у-же хитрий злочинець. Він вправно замітає сліди.

— О-о! — тільки вимовив карлик, розгризаючи кістку.

— Тому в мене до вас, мій дорогий друже, важливе доручення, — Фікса обійняв карлика за плече, заодно витираючи долоню. — Ви будете нашими очима і вухами.

Піня розгубився. З одного боку, зв’язки з поліцією ніколи не зайві. Хтозна, що нас чекає попереду. А з іншого боку, йому

стало лячно.

Агент розцінив мовчанку горбуна по-своєму.

— Ясна річ, що ви працюватимете не задурно. Дуже не задурно.

Він поплескав себе по кишені.

Піня розплився у посмішці. Це міняло справу.

— Тут мій телефон, — простягнув Фікса свою візитку. — У разі чого негайно дзвоніть.

— О’кей, шеф, — показав карлик криві зуби.

Раптом хтось за сусіднім столом промовив "Іван Сила". Обидва змовники нашорошили вуха.

— Ну, ти бачив, як він виносив на собі цілий цирк! — гаряче промовляв розчервонілий товстун з кухлем у руці.

— Так, йому справді пасує прізвисько "Сила", — на знак згоди закивала довготелеса пані з маленькими, як намистинки, губами.

— Панове! — раптом піднявся над столом юнак в окулярах. — Пропоную випити за Івана Силу, чемпіона Республіки із шапіто "Бухенбах"!

А оскільки більшість відвідувачів корчми вже встигла побачити виступи цирку, який розкинув своє шатро неподалік, то "Троє поросят" вибухнули одноголосним: "За Силу!" Фікса з карликом незадоволено пригубили пиво і відразу ж потяглися до виходу.

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ П'ЯТИЙ, У ЯКОМУ ОГОЛОШЕННЯ ІНКОЛИ ПРИНОСЯТЬ КОРИСТЬ

Мадам Бухенбах лютувала.

Ще б пак! їхній цирк уже втретє обкрадають. Вона дивилася на дядю Васю, який працював у шапіто вантажником-сторожем, як на шкідливу комаху, котру треба негайно знищити.

Напередодні той вкотре напився і не помітив, як уночі викрали найкращого рисака.

— На кому тепер скакатиме Фандіго? Хіба на тобі, п’яна пико! — верещала мадам на всю вулицю.

Дядя Вася тільки знизував плечима і підтягував латані штани.

— Да я чо? Я нічо, — белькотів він, розводячи руками.

— Та я знаю, що ти — ніщо! — пані Бухенбах вдарила кулачком по дверях вагончика. — Геть з моїх очей, нікчемо! Твоя зарплата — на користь фірми.

Вона важко сіла на порозі.

— Пандорський! — втраченим голосом гукнула мадам. — Напишіть два оголошення: приймаємо на нічну зміну коника і розшукуємо улюбленого сторожа. Ой! — схопилася вона за голову. — Ну ви мене зрозуміли. Здається, у мене починається мігрень.

Пандорський уже стояв біля власниці цирку зі склянкою води та рожевою пігулкою на тарілочці.

— Мадам, — галантно промовив він, — не хвилюйтеся. Пам’ятайте, що ваше здоров’я, а особливо краса, — не вартують жодних коників. Навіть таких, яким був наш Альфонс.

— Не крайте мені серце, коханий імпресаріо, — мадам Бухенбах сперлася на його руку і піднялася у вагончик.

На сьогоднішній виступ Іван Сила запросив старих друзів. З директрисою він домовився, що вони сядуть на вільні місця, а як ні — то й постоять.

Він помітно хвилювався, але коли побачив усю зміну вантажників на чолі з Мі— хою, то по-дружньому махнув їм рукою. Голий показав у відповідь кулаки. Мовляв, тримайся, старий. Іван придумав новий номер, і сьогодні його вперше показував. Він виходив на арену із залізним прутом на плечах, на якому висіло по двоє людей з кожного боку. Далі на очах глядачів Іван згинав залізяку у форму серця. Публіка шаленіла.

— Ну як вам "Залізне серце"? — запитав він хлопців.

— Супер! — гуділи вантажники.

— Ніколи би не повірив, що людина може таке виробляти з арматурою, — розгладжував вуса дядько Мотовило.

— Слухай, у вас що — кінь пропав? — раптом перервав бесіду Голий. — Я оголошення прочитав.

— Уночі вкрали, — зітхнув Іван.

— Та я його бачив! — ляснув він по плечу товариша. — Такий гарний, породистий коняка, білий в яблуках? — уточнив радісний Голий. — Я ще подумав, звідки у цього старого злодюги Монці такий жеребець. Він його сьогодні на Привокзальній хотів сплавити.

Монці був однооким циганом, якого добре знав увесь вокзал та околиці. Тому товариство не гаючись подалося на вулицю, де в глиняній халупі мешкав цінитель коней зі своєю численною родиною.

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ ШОСТИЙ, У ЯКОМУ МІХА ГОЛИИ ПОЧИНАЄ ПРАЦЮВАТИ

Монці, із сергою у вусі та люлькою в руці, примружив єдине око.

— Та що ви, хлопці, таке кажете, — щиро обурювався він. — Ніякого коня я не крав.

— Монці, давай не будемо, — Голий напирав на цигана, хоча був найменший з усіх. — Давай по-доброму: ти нам — коня, а ми тобі — нічого. До речі, Монці, познайомся, — взяв він Івана за руку. — Це чемпіон Республіки з боксу, — брехав, не червоніючи, Міха. — Монці, ти ж любиш боксувати, правда? Може, спробуєш?

Бачачи, що товариство налаштоване рішуче і взяло його в коло, досвідчений злодій так само вирішив, що здоров’я цінніше за будь-якого коника.

— Чесно вам кажу, хлопці, — вивів Монці із хати жеребця. — Він сам до мене прийшов.

Вантажники засміялися.

— Ага, — не втримався Голий. — Отак постукав і сказав: "Монці, у тебе можна заночувати, бо надворі зимно?"

Усі зареготали.

Навіть циган.

— І щоб я тебе біля цирку більше не бачив, — пригрозив на прощання Голий. Монці мовчав, глибокодумно потягуючи люльку.

Зате не мовчала мадам Бухенбах.

— Кохані мої, — літала вона від Івана до Міхи. — Ви врятували наш цирк.

— Не ми одні, пані, — заперечував Голий. — Просто іншим зранку на роботу.

— Пандорський! — гукнула мадам Бухенбах імпресаріо. — Шампанського! Я хочу шампанського!

Той, позіхаючи, виліз зі свого вагончика.

— Мадам! Де я його візьму серед ночі?

— Не знаю! Де хочеш! — відрізала вона і повела хлопців у директорську.

— Ви шукаєте сторожа? — раптом запитав Голий.

— Так, — ствердно кивнула мадам. — Через цього пияка нас уже тричі грабували. Уявляєте?

— Пані, вважайте, що ви його вже знайшли, — підвівся Міха.

— Кого? — не зрозуміла директриса.

— Вартівника вашого неперевершеного цирку, — впевнено відповів Голий. — Дозвольте відрекомендуватися: пан Міха Голий, — він театрально схилив голову.

Усе було би чудово, якби не його дивовижний костюм, який складався з елементів одягу різних стилів, часів і народів.

Пані Бухенбах розсміялася.

— Мадам, — спробував втрутитися в ситуацію Іван Сила, але вона зупинила його рукою.

— Так це ви, юначе, знайшли коня? — вона запалила цигарку.

— Я, пані, — кивнув Міха.

— А чи не ви часом його вкрали? — кинула вона кинджальний погляд на хлопчину.

Голий почервонів.

— Я беру вас, — вона пустила йому в очі цівку диму. — І знаєте чому? Лисиця ніколи не краде курчат поблизу своєї нірки.

Вона голосно розсміялася і наказала виділити вагончик дяді Васі для друзів.

— Чергуватимете вдвох, — закінчила мадам Бухенбах перемовини, щаслива, що зараз владнала обидві справи.

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ СЬОМИЙ, У ЯКОМУ ІВАН СИЛА МІНЯЄ ОРІЄНТАЦІЮ

Іван Сила приймав дорогого гостя. Вуйко Микульця знову навідав сина у

війську, а заодно вирішив дізнатися й про односельця. Тепер він сидів у вагончику хлопців і хвацько краяв чорний хліб із салом.

— Скуштуй, синку, нашого харчу, — припрошував він, гучно кусаючи цибулю. — Мабуть, уже скучив за горами?

— Не рвіть, вуйку, серця, — зітхнув Іван. Дізнавшись, що вдома все гаразд, він трохи заспокоївся. — А як там Маруся? — насмілився запитати Іван. — Ну та, що біля нас живе.

— Петрикова? — хитро перепитав Микульця. — Оце вже місяць, як віддалася. За Михайла Підлісного. Знаєш?

В Івана аж потемніло в очах. Хоч і не мав з Маруською нічого, але вона була для нього, як ікона, котрій щовечора молився. Іван згадав її карі оченята, рівненький носик, точені губки, чорну косу до пояса — і всередині аж защеміло. А які вона готувала вареники!

— Передайте їй оце, — Іван простягнув срібний перстень, куплений ним відразу після перемоги на чемпіонаті. — Скажете, що від мене.

— Не журися, синку, — підморгнув Ми— кульця. — У тебе будуть ще сотні таких молодиць.

Іван провів вуйка до потяга, передавши грошей батькам: "Хай мама зготують галушок зі шкварками для всієї вулиці". Зажурений, повертався він до цирку.

Дізнавшись, у чому річ, Міха аж за черево схопився від сміху.

— Ну ти даєш, старий! — зловтішався він. — Так ти тепер вільний! Розумієш, сільська твоя голова? Цінуй свободу, поки вона в тебе є!

Бачачи, що Іван не відходить, він змінив тон.

— Гаразд, оженимо, якщо тобі так кортить! Зробимо першим женихом у столиці!

Ось тепер це Івана дістало. Він схопив товариша за комір і високо підняв.

— Гей! — брикнувся в повітрі Міха. — Поклади, де взяв.

— І не подумаю, — не повів бровою Сила.

Знаючи, що Іванової моці вистачить надовго, Голий змінив тактику.

— Дівчата! — загукав він до Ренати з Мілкою, які неподалік прали одяг. — Наш богатир вирішив оженитися. Але не знає, котру з вас вибрати.

Циркачки захихотіли. Іван густо почервонів і відразу опустив товариша.

— Дурень! — проказав він.

— Сам такий! — огризнувся Міха у відповідь, поправляючи комір.

— А я не проти! — раптом крикнула Мілка, і дівчата дзвінко розсміялися.

Іван хотів щось віджартуватися у відповідь, але зіткнувся з поглядом танцівниці і замовк.

Вона дивилася на нього якось по-особливому, і від цього тілом розливався тривожний щем.

"А й справді", — раптом подумав він, але тут же відігнав від себе несподівану думку. Та головне, що Міха свого домігся: Маруська назавжди покинула Іванове серце. Але тепер там оселилася інша. І від цього спокійніше чомусь не стало.

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ ВОСЬМИЙ, У ЯКОМУ З'ЯВЛЯЄТЬСЯ НАЙВИЩА ПЕРСОНА

Мадам Бухенбах була біліша за стіну.

— Вони прийдуть! — метушилася директриса, не знаючи, за що взятися. — Мій ведмедику, — звернулася вона до Сили. — Ви маєте вигадати щось особливе. Сьогодні у нас будуть незвичайні гості.

Мадам піднялася навшпиньки і прошепотіла Іванові у вухо: "Сам пан Пре-зи-дент!"

— Я так хвилююся! Так хвилююся! — додала вона вголос.

Іван з Міхою вже півтора години думали над новим номером, але в голову нічого не лізло.

— Ну що, до дідька, робити?! — роздратовано кинув Сила і вдарив долонею по цвяху, який стирчав з дошки. Той з легкістю увійшов у дерево.

— Ану спробуй його дістати назад, — раптом загорівся Міха. На жаль, цвях не було за що зачепити. — Придумав! — скочив Голий з ліжка і почав танцювати. — Але з тебе, "мій коханий ведмедику", — перекривив він мадам Бухенбах, — три слоники.

(Один слоник — це було коло довкола шатра на Івановій шиї).

— Гаразд, — посміхнувся Сила і нахилився до Міхи.

Президент Республіки випромінював незворушний спокій. Довкола нього сиділа охорона, яка промацувала очима все шапіто. Президент дивився циркові номери, час від часу поправляючи пенсне.

Він хотів відійти від державних справ, які вже не давали йому навіть спати. А оскільки з дитинства любив цирк, то вирішив влаштувати собі маленьке свято.

Іван Сила показував новий номер. Він вганяв у дошку велетенські цвяхи долонею.

— Хто й собі хоче спробувати? — запропонував силач глядачам.

На арену вибрався сільський здоров’яга, але, видно, трохи захмелілий, бо похитувався.

Він впевнено луснув по цвяхові долонею, скрикнув і схопився за руку. Далі заперечливо мотнув головою і поліз назад на своє місце.

Сила взяв дошку в руки і припав до неї ротом.

— Що він робить? — почали перешіптуватися глядачі.

Але за секунду зрозуміли: Сила витягав гігантські цвяхи… зубами. Вони падали йому до ніг один за одним.

Президент задумано погладжував борідку. Охоронці між собою здивовано переглядалися, а зала просто скаженіла.

— Браво! — чулося звідусіль.

— Молодець!

— Ну й Сила!

Президенту сподобався цирк "Бухенбах", тож він вирішив сфотографуватися на пам’ять.

— Хай зроблять знімок із тим богатирем, — показав він шкіряною рукавичкою на Івана. — Я ґратулюю вас за прекрасний виступ, — простягнув Президент руку парубійкові. — Я знаменито відпочив.

Фотограф блискав спалахом, а мадам Бухенбах ледь не зомлівала від щастя.

"І мене! І мене!", — робила вона знаки, аби її сфотографували в колі Президента. Той це помітив, посміхнувся і підкликав мадам Бухенбах до себе.

— Молодий чоловіче, у вас прекрасне майбутнє, — промовив Президент на прощання Іванові. — Я ніколи не помиляюся, повірте моєму досвіду.

Через тиждень Іван отримав розкішний конверт із написом "Адміністрація Президента". У ньому було фото, на якому Президент тиснув йому руку. На звороті писало: "Іванові Силі, котрий прославляє Республіку. З вдячністю". Це був почерк Президента.

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ ДЕВ'ЯТИЙ, У ЯКОМУ ВСІ ПОГРОЖУЮТЬ

Іван почув дивні звуки: ніби плач маленької дитини чи виття невідомої звірини. Звуки чулися із вагончика карлика Піні. Сила спробував відчинити двері, але вони були замкнені. Через вікно було слабо видно, але Іван роздивився. Так і є: карлик удома. Але що він робить? У руці він тримає батіжок і шмагає ним… мавпочку Бе— ню! З вагончика знову почулися химерні звуки.

Іван рішуче постукав у двері. Всередині все стихло.

— Піню, відчини! — крикнув Сила.

У відповідь — анічичирк.

— Відчини, бо вивалю двері! — ще раз повторив Іван. — Ти мене знаєш.

Коли верховинець став напирати на двері, замок клацнув, і на порозі постав переляканий карлик.

— Чого тобі? — буркнув він. — Я вже спав!

— Де мавпочка? — грізно мовив Іван.

— Відпочиває, — тремтячим голосом відповів Піня.

Сила попрямував до великої скрині з одягом, де вона зазвичай ночувала. У самому низу в куточку забилася перелякана тварина, яка розумними чорними очима дивилася на Івана.

— Беню! Ходи до мене! — він взяв мавпочку на руки. — Ще раз дізнаюся, що ти б’єш тварин, скуштуєш моїх гостинців, — показав Іван здоровенного кулака. — А Беня поки поживе у нас!

Карлик тільки люто блиснув очима. Коли Іван зник із мавпочкою в темряві, Піня завив і шмагонув батіжком стіл. Тоді встав і почав одягатися. Він вирішив діяти. Незважаючи на пізню годину, мадам Бухенбах ще була в цирку.

— Пані Бухенбах, — вкрадливо почав карлик. — Беня зникла!

— Як це зникла? — пані Аделія після зустрічі з Президентом все ще перебувала у піднесеному настрої. — Певно, дурна мавпа сховалася.

— Судячи з усього, йдеться про викрадення, — наполягав Піня. — У моєму вагончику все догори дригом.

— Але хто це зробив? — мадам Бухнебах стала уважнішою.

— Я бачив неподалік Івана Силу. Він щось поспішно ніс у руках, — карлик вирішив обійтися без натяків.

Мадам зрозуміла, куди хилить горбун. Сила ставав головною зіркою її цирку, і безпідставні підозри такого нікчеми, як цей карлик, почали її дратувати.

— Я не маю жодних підстав не довіряти Іванові. Зрештою, ми його зараз покличемо і про все розпитаємо.

Карлик знітився. Залишався останній аргумент.

— А чи знає пані Аделія, що Сила вже сидів у в’язниці? — перейшов він у наступ. — І карна справа проти нього досі не закрита.

Усе! Досить! Мадам Бухенбах аж кипіла.

— Маленька потворо! — просичала вона. — Я знаю все, бо вносила за Івана заставу. Але якщо ти, підла твоя душко, — вона заліпила карлику гучного ляпаса, — ще хоч раз розпускатимеш плітки…

Тепер ляпаса горбун отримав з іншого боку.

— Тоді скуштуєш ось цього! — показала вона Піні батога. — А тепер геть звідси, і щоб я бачила тебе тільки під час виступів!

Карлик, задкуючи, вилетів з вагончика директриси, але перечепився через поріг і з розгону розтягнувся в калюжі.

Болото змішалося на його обличчі зі сльозами безсилля.

— Клянуся, — повернув він голову в бік Іванового вагончика. — Ти за все це відповіси!

Мадам Бухенбах хряснула дверима. Вона мала свої причини для лютування, Після візиту Президента і розмови з його помічником справа проти Івана Сили була закрита. Сьогодні вона одержала свої 50 тисяч назад, але тримала це в глибокій таємниці. По-перше, заставою вона прив’язувала Івана Силу до свого цирку. А по-друге, гроші зайвими ніколи не бувають. І тут цей дурний карлик мало все не зіпсував. "Треба бути обережнішою", — зробила висновок мадам і налила собі шампанського.

РОЗДІЛ ТРИДЦЯТИЙ, У ЯКОМУ ІВАН СИЛА ЗБИРАЄТЬСЯ ЗА КОРДОН

Цирк "Бухенбах" виїжджав на гастролі. Та ще й які! По всій Європі! Шапіто розбирали, носили туди-сюди речі, щось вантажили, складали. Всі були у тому радісно— збудженому настрої, коли попереду — довга і захоплююча подорож.

Мавпочка тепер жила з хлопцями, і від цього у їхньому вагончику стало ще веселіше. Карлик з Іваном принципово не вітався і не розмовляв. Він часто сидів на самоті й про щось думав, ворушачи товстими губами.

Перед від’їздом Піня зустрівся з агентом Фіксою і був розчарований, дізнавшись, що карної справи проти Івана Сили більше не існує.

— Але ти не бійся! — Фікса блиснув золотими зубами. — Я буду завжди поруч. Таємна поліція посилає мене за кордон. Ось там ми й проведемо нашу спецоперацію, — він підняв кухоль з пивом. — За зустріч у Баварії!

Піня промовчав. Він уже давно зрозу мів, що покладатись треба виключно на себе. Тому вдень і вночі карлик міркував над помстою.

Іван допомагав дівчатам пакуватися.

— Хто це? — запитав він, беручи до рук старе фото в рамочці.

— Мої батьки, — посміхнулася Мілка.

— Вони теж циркачі? — Іван розглядав їхні яскраві костюми

— Так, — відповіла танцівниця.

— А чому тоді вони не з нами? — Іван уважно глянув на діьчину. Але та раптом знітилася, прикусила губку і вибігла.

— Ти чого! — насунулася на нього Рената. — Ти що, хіба не знаєш?

Іван зрозумів, що ненароком ляпнув якусь дурницю.

— Мілчині батьки виступали в нашому цирку ще до нас із братом. Вони були відомими повітряними гімнастами. Але трапилося нещастя…

Рената замовкла.

— Що сталося? — стривожився Іван.

— Мама Мілки погано почувалася, але все одно піднялася під купол цирку. Посеред номера їй стало зовсім зле. Тато спробував її врятувати, але й сам зірвався з висоти.

Тепер мовчав Іван.

— Це сталося на очах у Мілки. Вони ж виступали разом, — Рената важко зітхнула. — З того часу Мілка зненавиділа висоту. І навіть наші виступи з братом ніколи не дивиться.

— Я піду попрошу пробачення, — Іван повільно встав і вийшов.

Мілка стояла під деревом із заплющеними очима. Він взяв її за руку.

— Мілко! — тихенько покликав її парубійко.

Дівчина винувато посміхнулася.

— Я не серджуся. Просто знову все пережила.

В її великих блакитних очах зблиснула сльоза.

— Я більше ніколи тебе не ображатиму! — твердо промовив він. — І не дозволю це зробити нікому! От побачиш!

— Ну ви подивіться на них! — почувся за їхньою спиною іронічний голос Міхи. — Я гарую, мов віл, а вони воркочуть, як голуби!

Голий насмішкувато дивився на парочку.

— Не вистачає тільки весільного букета і фати для нареченої.

Мілка почервоніла і побігла у вагончик.

— Ех, Міхо! — з жалем промовив Іван. — Ти, як завжди, невчасно.

— О, старий, я бачу, ти серйозно влип, — Голий посміхався на всі тридцять два. — Послухай розумну пораду: не поспішай, бо невідомо, де ліпше. Дурне діло — не хитре! — з виглядом неабикого знавця по-блатному сплюнув він на землю.

РОЗДІЛ ТРИДЦЯТЬ ПЕРШИЙ, У ЯКОМУ МАДАМ БУХЕНБАХ ДОБИВАЄТЬСЯ СВОГО ЛИШЕ НАПОЛОВИНУ

— Смертельнии номер! — оголосив сяючий Пандорський, і промінь прожектора вихопив Івана Силу, який неквапливо прямував до центру арени.

Позаду нього Фандіго і Міха тягли кам’яну брилу. Згодом вони принесли й два великі молоти.

Публіка нетерпляче совалася.

— Ну що в цьому такого? Розтовчуть брилу молотами. Ха! Та це всі робітники можуть!

Пандорський викликав на манеж двох добровольців. Іван потис їм руки і вручив по кувалді. По цирку пробігся смішок. Тут Іван ліг на землю, а брилу звалив собі на груди. Пандорський повідомив, що вони повинні її розтовкти.

Зала зойкнула, а найбільш нетерплячі навіть повставали. Перший удар був несміливий і глухо відбився в серцях сотень глядачів. Бачачи, що Іван посміхається, здоровані почали бити сильніше, а то й з усієї сили. Аж на третьому десятку ударів камінь розсипався.

Іван встав, обтрусився і підняв догори руки. В цирку коїлося щось неймовірне. Свист, крики, ґвалт, тупотіння!

Аделія Бухенбах, щаслива, спостерігала за цим із-за куліс, коли до неї підбіг захеканий панок у капелюсі: "Мадам, ми пропонуємо вашому Силі завтра поборотися з найсильнішою людиною Баварії. Гонорар — найвищий із можливих. Окрім того, ваш цирк здобуде чудову рекламу".

Мадам Бухенбах запросила гостя обговорити ділову пропозицію до свого вагончика. Через 15 хвилин вони, обоє задоволені, вийшли. Залишалося останнє: переконати Івана Силу.

Увечері мадам поправила зачіску, намастила тіло найкращими парфумами, одягнула сукню з глибоким декольте і наказала Пандорському привести парубійка.

— Сідайте, мій гірський ведмедику! — ласкаво запросила вона його на канапу біля себе. — Я вітаю вас із чудовим виступом.

Вона відкоркувала пляшку шампанського.

— За такий успіх годиться випити!

Іван хотів лише пригубити келих, але мадам пальчиком притримувала дно бокалу доти, доки він його не перехилив.

— Ось так, мій коханий, — вона сиділа зовсім близько, і від її погляду, запаху, тепла в Івана паморочилася голова. — Мій ведмедику, у мене до вас є одна пропозиція, — губами вона майже торкалася його уст.

— Яка? — насилу видихнув Іван.

— Поборотися з найсильнішою людиною Баварії, — вона дивилася йому просто в очі.

— Ви ж знаєте, що я зарікся боротися на сцені, — відповів тихо Іван.

— Але хтось мусить відстояти честь нашої Республіки, — мадам звабливо усміхнулася, а тоді підійшла до дверей і зачинила їх на ключ.

— Пані Аделіє… — Іван не знав, що робити. Раптом він згадав Мілку і рішуче піднявся з канапи. — Я мушу йти.

— Невже я тобі не подобаюся? — мадам стояла впритул до нього.

— Ви просто чарівні, — спромігся Іван на комплімент. — Але Мілка…

— Що?! Мілка? Ха-ха-ха! — розреготалася вона. — Ти порівнюєш мене з цією шмаркачкою? — вона налила собі повний келих.

— Мадам, я вийду завтра боротися заради вас, — вирішив парубійко рятувати ситуацію, — і заради Республіки. Тому сьогодні мені треба відпочити, — він відчинив двері вагончика і зник у темряві.

Розчарована мадам Бухенбах допила пляшку сама.

РОЗДІЛ ТРИДЦЯТЬ ДРУГИЙ, У ЯКОМУ ОДИН ІЗ ВЕДМЕДІВ МУСИТЬ ПОСТУПИТИСЯ

На ранок усе місто було обклеєне афішами: "Грандіозний бій двох ведмедів". Виявляється, не тільки Іван Сила мав таке прізвисько, але й гордість Баварії — сам Бієр-Мієр, який ще ніколи не зазнавав поразки. Уже під обід дістати квиток у цирк "Бухенбах" було неможливо.

Повболівати за свого прийшло поважне панство на чолі з бургомістром. Адже Бієр-Мієром пишалася вся Німеччина.

Півдня Іван провів у тренуванні, згадуючи науку Брякуса, який навчив його різних видів боротьби. Він не дуже хвилювався, адже, попри свою силу, ніколи себе борцем не вважав. Тому програти німецькому силачеві не було би для нього образливо.

Більше хвилювався за Мілку та вчорашню розмову з мадам Бухенбах. Проте директриса навіть не подала виду, ніби між ними щось увечері трапилося. Її боліла голова від шампанського. Та й зрештою — для неї понад усе завжди був цирк, а не мимовільні пристрасті.

— Головне — не метушись, — повчав Міха товариша. Він увійшов у роль тренера, і це неабияк тішило його самолюбство. — Будь уважний і

чекай, поки цей дрании Бієр— Мієр не зробить фатальну помилку, — він діловито сплюнув. — І не переживай, старий. Ламали й не таких, як цей німчура!

Бієр-Мієр був вищим, зате Сила був ширшим у плечах. Німець ходив по арені й зображував ведмедя, час від часу піднімаючи руки, наче лапи, і рикаючи в зал. Публіці це подобалося.

Нарешті затріскотіли барабани, і поєдинок розпочався.

Весь цирк "Бухенбах" стояв перед кулісами, вболіваючи за свого. Найбільше переживала Мілка, яка аж стисла кулачки від хвилювання. Мадам Аделія стояла з незмінним келихом шампанського.

Набагато досвідченіший німець переважав Івана у всьому. Парубійкові дико щастило в останній момент ухилятися від небезпеки. Публіка розчаровано зітхала. Нарешті Бієр-Мієр також притомився. Натомість Іван вперто чекав свого шансу, приберігаючи силу.

І коли світло прожектора потрапило просто в очі Баварському ведмедеві, Сила ринувся в атаку. Він підчепив супернику ногу і всією масою на нього навалився.

Кілька секунд Бієр-Мієр тримався, а тоді ці сплетені, немов удави, клубки м’язів звалилися на землю. Іван опинився зверху, а значить — перемога була за ним. Зала оніміла, а далі піднялася з місць і стримано зааплодувала. Це були оплески поваги. Іван Сила отримав міжнародне визнання.

Першою вибігла привітати переможця Мілка з букетиком зібраних нею польових квітів. Далі на шиї Івана повис Міха, який вимагав зробити "слоника" при глядачах. Нарешті третьою залізла просто на голову чемпіона мавпочка Беня, виконавши на ній справжню оду радості.

Сила потис руку Бієру-Мієру, який намагався усміхатися на очах стількох глядачів. Але від пропозиції випити разом пива відмовився. Сказав, що його чекає ще багато справ, і тут же пішов. Натомість Іван ще довго перебував у центрі уваги — його фотографували, вітали, просили автограф.

Ця перемога змінила ставлення Сили до боротьби на арені. Він почав тренуватися і по можливості навіть брати уроки. Бо одне діло — гнути залізо, а зовсім інше — перемагати таких же силачів, як і сам.

РОЗДІЛ ТРИДЦЯТЬ ТРЕТІЙ, У ЯКОМУ СМЕРТЕЛЬНИЙ НОМЕР ВІДБУВАЄТЬСЯ СЕРЕД НОЧІ

Агент Фікса простер перед карликом свіже число "Столичних новин".

Під великим фото Івана Сили було написано: "Наш чемпіон переміг найсильні— шу людину Німеччини!"

— Ви розумієте, мій дорогий карлику, що це означає? — важко промовив агент, підперши рукою підборіддя. Піня тільки мотнув головою. — Ні, мій маленький друже, ви нічого не розумієте! — тут Фікса несподівано вдарив кулаком по столі, від чого тутешні баварці здивовано на них озирнулися.

— Це означає, — майже шепотом продовжив агент, — що тепер Іван Сила став національним героєм. І всі вчинки, спрямовані проти нього, будуть розцінюватися як дії проти Республіки.

Карлик витягнув губи в трубочку, що свідчило про його задуманість.

— А отже, я більше не маю права як державний службовець… — тут плечі Фік— си затремтіли і по щоках потекли сльози, які зі щурячих вусів скрапували просто в кухоль. — Одне слово, мій вірний побратиме, —

агент так само раптово перестав плакати, як і почав, — я подаю у відставку. І роблю це для того, аби мати розв’язані руки.

(Насправді після провалу операції з Іваном Силою Фікса мав великі проблеми на роботі, і капітан Миколайчик навіть перестав його частувати коньяком).

Піня вишкірив криві зуби: "У мене є план. Але я сам не справлюся". Він нахилився до Фікси і щось прошепотів, а потім почав креслити на серветці. Агент витер вухо хустинкою і задумано промовив: "Тільки без жертв". Карлик хитро посміхнувся. Діяти вирішили наступної ночі.

Пандорському не спалося. Після того, як померла дружина, його часто мучило безсоння. Він вирішив і цього разу прогулятися й подихати свіжим повітрям. Стомлений цирк "Бухенбах" провалився у глибокий сон. Навіть Міха Голий зі своїм дворнягою Бобі сторожували із заплющеними очима.

Імпресаріо замріяно спостерігав за зорями, коли помітив дві тіні, які прокрадалися до шапіто.

— Ого! — Пандорський опустив руку в кишеню, але циркового пістолета там не виявилося. Зрештою, він його ніколи й не мав. Бо і взагалі циркових пістолетів, як відомо, не буває. "Здається, зараз буде смертельний номер!" — Пандорський закрив лице плащем і рушив за непроханими гостями, які несли у руках щось важке.

Ті почали розливати на шапіто якусь рідину. За різким запахом стало зрозуміло, що це — бензин. "Хлопці вирішили погрітися", — імпресаріо намацав на поясі кинджал. Кинджал таки був, бо Пандорський використовував його у фокусах.

— Запалиш, коли я звідси виберуся, — прогуділа одна із тіней і почала віддалятися.

"Оввa! Кого ж вибрати? — Пандорський на секунду задумався. — Ні, треба рятувати цирк". Але маленька постать не поспішала ставати підпалювачем. Вона прошкандибала до вагончика Івана Сили і почала розливати бензин там. Далі підперла двері кілком ззовні і дістала сірники. "Оце так! — Пандорський стиснувся в пружину. — Негарно людям перебивати сон!" Ще мить — і пущений ним кинджал вдарив тупим кінцем підпалювача прямо в голову. Той зойкнув і повалився додолу.

Пандорський галантно вклонився, ніби цей трюк спостерігали сотні глядачів, і неквапливо підійшов до лежачого. Звалив його собі на плече і поніс у вагончик.

РОЗДІЛ ТРИДЦЯТЬ ЧЕТВЕРТИЙ, У ЯКОМУ ПАНДОРСЬКИЙ ПРОВОДИТЬ ВИХОВНУ РОБОТУ

Карлик пролупив око від сонячного світла і страшенного болю в потилиці. Він хотів торкнутися місця, яке так нило, але руки виявилися зв’язаними.

— Ґуля, — почув він голос Пандорського, який невимушено голився кинджалом.

Піня, побачивши, що він у вагончику імпресаріо, намагався пригадати, що ж сталося.

Може, від вогню він утратив свідомість і Пандорський його врятував?

— Авжеж! — відповів той, ніби читаючи думки. — Саме так: я тебе врятував. Але не від пожежі, а від трупів.

Карлик перелякано закрутив очима.

— А тепер, мій юний пожежнику, — Пандорський акуратно вимив лезо і почав його гострити. — Я хочу знати правду.

Спочатку Піня мовчав.

Але це ніяк не вплинуло на Пандорського. Він акуратно розрізав яблука кинджалом на шматочки і поїдав їх. Взагалі, імпресаріо був прихильником здорового способу життя, тому їв тільки рослинну їжу. Коли горбун почав страждати не так від страху, як від голоду, то розплакався.

Карлик розповідав, що батьків не бачив зроду. Вони відцуралися від нього, щойно Піня народився з фізичними вадами.

Що у дитячому будинку над ним знущалися як могли.

Що жив він у холоді й голоді. І лише несамовита праця над собою зробила його циркачем.

Що жодної рідної душі у цьому світі не має. Була у нього тільки мавпочка Беня, і ту забрав Сила.

— Тому ти вирішив засмажити їх разом, — байдуже вирік Пандорський і розрізав апельсин.

Карлик клявся, що він не розуміє, як це сталося. Що це на нього біс найшов.

— До речі, як звати цього біса? Я маю на увазі другого "пожежника", — Пандорський ретельно пережовував апельсин. Зрозумівши, що імпресаріо знає про спільника, Піня вирішив усе звалити на Фіксу.

— Це все організувала таємна поліція, — від хвилювання карлик аж захлинався. — У них свої порахунки з Іваном. Сила навіть сидів за вбивство.

— Пандорський! — раптом почувся за дверима голос мадам Бухенбах. — Ти чув, як усюди смердить бензином?

Від страху карлик аж затрусився.

— Не видавай! Не видавай! — пропищав він.

— Мадам, я переодягаюся. Секундочку! — крикнув Пандорський, аби виграти час.

— Це, мабуть, наші конкуренти, — не вгавала пані Бухенбах. — Вони вирішили відлякати глядачів запахом бензину. Ха— ха! Які наївні!

— Отже, так, дорогий мій супермене, — Пандорський провів кинджалом біля шиї карлика, а далі розрізав мотузки на руках. Якщо я хоч раз помічу, що ти щось затіваєш проти нашого цирку чи Івана Сили, мадам Бухенбах про все довідається. І тоді тобі доведеться шукати іншого товариства. Я зрозуміло висловився? — Пандорський був тепер сама галантність. Карлик з полегшенням кивнув головою.

— Моя чарівна пані, — промовив імпресаріо, виходячи надвір. — Чи не здається вам, що наш цирк тут засидівся?

— От про це я якраз і хотіла з вами порадитися, — мадам Бухнебах елегантно тримала в руці мундштук із сигареткою. — Якщо нас уже так допікають конкуренти, то не будьмо такими лінивими.

І цирк "Бухенбах" почав збиратися в дорогу.

РОЗДІЛ ТРИДЦЯТЬ П'ЯТИЙ, У ЯКОМУ ІВАН СИЛА СТАВ НА ЗАХИСТ ТВАРИН

Столиці, міста і містечка, велетенськи і зовсім крихітні країни — усе це тепер випало Іванові Силі побачити на власні очі.

Він був захоплений як дитя.

Але найбільше враження на нього справило море, яке він уперше побачив в Іспанії.

Парубійко годинами сидів на березі, вдивляючись у синю далеч.

Як не дивно, але море нагадувало йому рідні гори.

— Старий! — крикнув до нього здалеку Міха. — Тебе мадам Бухенбах шукає.

Іван піднявся, обтріпався від піску і востаннє пустив "жабку". Плаский камінь чотири рази вдарився об хвилі і зник. Сила ще раз глянув, як Голий зі своїм псом хлюпаються у воді, усміхнувся і попрямував до міста.

Мадам Бухенбах була сама люб’язність.

— Мій солодкий ведмедику! — почала лащитися вона до нього. — Маємо унікальну пропозицію.

Іван насторожився: всі такі пропозиції завершувалися для нього важкими трюками.

— Я вже роблю нові номери, від яких публіка шаленіє, — спробував він заперечити.

— Так, коли ти на своєму симпатичному носику згинаєш залізну палицю — це щось незрівнянне!

— А "Зуби мамонта"? — не вгавав Іван. (Під час цього номеру Сила зубами крутив канатом, на якому висіло четверо людей).

— Усе правильно, мій хлопчику, — пані Аделія поклала руку йому на груди. — Але тобі пропонують щось зовсім інше. Ти коли-небудь чув про кориду?

— Це коли з биками борються? — почухав потилицю Іван.

— Так, — ствердно кивнула мадам. — Іспанці пропонують найсильнішій людині Європи спробувати себе у їхньому національному виді змагань.

— От тільки ще з коровами не бився, — буркнув Іван, але те, що його назвали найдужчим, його потішило.

Стадіон ревів як несамовитий. На піску арени вже виднілися сліди крові, але головний поєдинок був попереду. Для Івана Сили вибрали найбільшого бика. Він люто дихав у загоні, б’ючи переднім копитом. На верховинця довго вибирали костюм тореадора, але потрібного розміру так і не знайшли. Тож Іван накинув червоний плащ просто на голі плечі.

Бик відразу кинувся на нього. Парубійко спробував штрикнути його шпагою, але нічого не вийшло. Так повторювалося кілька разів, поки тварина добряче не зачепила Іванові бік.

— Ах ти ж, скотино дурна! — Сила скинув з себе плаща, в якому він плутався, і відкинув подалі шпагу.

Стадіон захвилювався.

— Що виробляє цей чужак?

— Як він боротиметься з розлюченою твариною?

— Це що — кінець бою?

Ніби відчувши прилив нової сили, бугай метнувся просто на Івана.

— Ах! — зітхнули всі, передчуваючи трагедію.

Але трагедії не сталося, бо Іван схопив його за роги.

Так вони стояли один проти одного, впершись тілами і поглядами.

Стадіон заворожено принишк.

Такого тут ще не бачили.

— Ех, мамині галушки! — голосно крикнув Іван і щосили крутнув управо. Бик завалився на бік, а в руках парубійка залишилися… роги. З голови конаючої тварини дзюркотіла кров.

— Ну й варварство! — сплюнув невдоволено Іван, не звертаючи увагу на неймовірні овації стадіону. "Невже таке може комусь подобатися?" — дивувався він.

— Нате! Подавіться! — кинув він роги подалі на трибуну. Там за ними зчинилася справжня колотнеча.

— Аміґо! Ви можете забрати свою здобич. Будуть смачні відбивні. Ням-ням! — звернувся до нього розпорядник змагань.

— Їжте його самі, — огризнувся Іван. — Я не звик пожирати суперників.

Цілий вечір він провів з Мілкою на морі, заспокоюючись після найнеприємнішого у своєму житті бою.

— Чим бідолашна тварина завинила, що люди роблять із неї смертельну забавку? — селянський син ніяк не міг збагнути такого дикунства.

Море відповідало йому криками чайок.

РОЗДІЛ ТРИДЦЯТЬ ШОСТИЙ, У ЯКОМУ ІВАН СИЛА ВИКОНУЄ БАЖАННЯ КОРОЛЕВИ

Об'їхавши пів-Європи, мадам Бухенбах отримала запрошення на цирковий фестиваль у Британії. Вже давно візиткою її цирку став Іван Сила, який дивував усіх своїми номерами. Коли чутки про нього пішли світом, британці захотіли побачити цього неймовірного силача і на своєму фестивалі.

Найбільший цирк Лондона був наповнений ущерть. Ще б пак! Адже на виставі — сама англійська королева. Вона сиділа в розкішному різьбленому кріслі на окремому підвищенні, час від часу прикладаючи до очей театральний бінокль. Виступали артисти різних цирків і країн, зриваючи оплески.

Та всі чекали на останній вихід — гірського ведмедя Івана Сили.

Іван з легкістю виконував свої номери: "Залізне серце", витягування цвяхів з дошки, розбивання кувалдами каменюки на грудях, "Зуби мамонта", "Залізний ніс". Насамкінець парубійко на шиї зігнув залізничну рейку. Шокована публіка не шкодувала долонь. Та враз овації стихли. Королева поманила Івана до себе.

Вона простягла йому руку, яку циркач невміло поцілував. Її величність розсміялася і сказала щось по-англійськи. Пандорський, який опинився тут же, переклав:

— Королева просить тебе поборотися з уславленим боксером Джебсоном.

Іван знітився.

— Невже такий богатир чогось боїться? — в’їдливо затрясла кучерями Її руда величність. — Публіка чекає, — показала вона рукою на глядачів.

— О’кей, — відповів Іван єдиним англійським словом, яке знав.

Коли ведучий оголосив, що зараз відбудеться поєдинок між Джебсоном та Іваном Силою, у цирку почало коїтися щось неймовірне. Потім усі встали і почали співати англійські пісні. Атмосфера нагніталася.

Схвильована мадам Бухенбах забігла до гримувальні Івана.

— Мій коханий ведмедику! — стала вона заламувати руки. — Якщо ви виграєте! Якщо ви виграєте!..

— То що буде, якщо він виграє? — підняв брову Міха Голий, який зав’язував Іванові боксерську рукавицю. — Я вам пробачу оті 50 тисяч, які за вас заплатила. Але з умовою, що ви добудете наші гастролі до кінця, — нарешті опанувала вона себе.

— Що ж, — згодився Іван. — Голодному й опеньки м’ясо.

Джебсон був чемпіоном Британії з боксу і кумиром молоді. Англійців неприємно вражало, що Івана Силу почали називати найсильнішою людиною Європи. Тому вони все влаштували так, аби цей парубійко поїхав з Британії осоромленим. Адже всі знали, що Іван Сила — не боксер, а змагатися випадало саме з цього англійського виду боротьби.

Правилам боксу Івана вчив ще доктор Брякус. З того часу він кілька разів тренувався з боксерами. Але в цирку "Бухенбах", зрозуміло, боксерські рукавиці були ні до чого. Та Іван не дуже хвилювався, покладаючись на народну мудрість: "Як Іван не зможе, то Бог допоможе". Будь що буде!

Джебсон був дебелим чорношкірим з білосніжною усмішкою.

Його удари, мов град, сипалися на Іванову голову. Сила тільки прикривався кулачиськами.

Та один удар він таки пропустив, від чого розтягнувся на манежі.

— Один, два, три… — почав рахувати суддя під улюлюкання натовпу.

Та Іван звівся на ноги, і поєдинок продовжився.

Коли ж Джебсон боляче вдарив його в печінку, а далі в брову (ой, що зараз буде! зажмуртеся!), Іван вилаявся і гримнув із усієї сили у відповідь. Негр відлетів на кілька метрів і непорушно застиг.

Суддя почав над ним рахувати, але той не ворухнувся.

— Лікаря! — гукнув на все горло арбітр.

Захеканий медик кілька секунд оглядав Джебсона, а далі кудись побіг. Увесь цей час публіка стояла, застигши в німому передчутті. Коли ж непритомного Джебсона на ношах винесли з цирку, всі згадали про Івана Силу.

Що тут почалося!

В Івана полетіли прокльони, лайка і навіть окремі предмети. Суддя грізно підійшов до нього і попросив зняти рукавиці. Правиця, якою було завдано останнього удару, була тріснутою.

— Покажіть руки! — наказав арбітр.

Іван розкрив долоні. В них нічого не було. Суддя здивовано похитав головою, а тоді підняв праву руку парубійка догори. Іван Сила переміг!

Англійська королева покидала цирк розчарованою.

РОЗДІЛ ТРИДЦЯТЬ СЬОМИЙ, У ЯКОМУ АГЕНТ ФІКСА НАРЕШТІ ПРОЯВЛЯЄ ПРОФЕСІЙНІ ЯКОСТІ

Звістка про те, що Джебсон залишився інвалідом і вже ніколи не вийде на ринг, викликала в Британії бурю. Цирк "Бухенбах" негайно переїхав до Франції, доки не трапилося якогось нещастя. Іван Сила знову присягнувся, що більше не боротиметься на арені.

Після того злощасного поєдинку в Лондоні у нього був кепський настрій. Він шкодував боксера, кар’єра якого так несподівано обірвалася.

Іван замкнувся в собі і навіть зі своїми колегами став неговірким. Тільки мавпочка Беня була завжди поруч.

— Мсьє Сила? — почувся позаду Івана чоловічий голос.

Парубійко обернувся. Перед ним стояв елегантно вбраний панок у капелюсі.

— Ми ваші палкі прихильники і мали би за честь випити з вами келих гарного французького вина, — приязно усміхався незнайомець.

І хоча Іван не пив, але, щоби розвіяти тугу, вирішив прогулятися. Вони йшли мокрими вуличками Парижа.

— Уже недалеко. Ось сюди, — направляв панок у темний провулок.

Іван був заклопотаний своїми думами, коли з підвороття вискочили четверо чоловіків із залізяками в руках і почали його гамселити.

— За Джебсона! — кричали вони, завдаючи удар за ударом.

Іван перекинув одного з них через ворота, викрутив другому руку, але тут його сильно вдарили ззаду по голові. Кров залила йому очі, він упав на коліна, а далі повалився додолу.

Агент Фікса, який стежив за Іваном Силою уже кілька місяців і витратив на це половину свого статку, не вірив очам. Четверо невідомих били його кровного ворога. Як? Операцію проведено без нього? Хто посмів? А дзуськи вам!

Два почуття боролися в ньому: зловтіха й обов’язок. Врешті-решт переміг обов’язок: як-не-як, колись він був кращим агентом таємної поліції. Він сягнув рукою за револьвером, але його на місці не виявилося. "О діво Маріє! Де він?" — застогнав екс-агент, б’ючи себе по кишенях.

Тут Іван Сила впав, і нападники почали його добивати. Фікса безстрашно кинувся в бій.

— Стояти! Таємна поліція! — волав він несамовито. — Іменем Республіки, ви заарештовані.

Бандити зупинилися, не розуміючи незнайомої мови.

— Що робимо, Лисий? — гукнув один із них.

— Дай йому по черепі і змиваємося, — наказав той.

Відважний Фікса не встиг витягнути посвідчення агента 008, як отримав залізним прутом по голові, тихо зойкнув і простягся біля Івана Сили. Нападники тут же накивали п’ятами. На шум у провулку визирнули сусіди, які й викликали поліцію та швидку допомогу.

РОЗДІЛ ТРИДЦЯТЬ ВОСЬМИЙ, У ЯКОМУ ЛІКАРСЬКА ДОПОМОГА БУВАЄ НЕОДНОЗНАЧНОЮ

Мадам Бухенбах сиділа в кабінеті власника кращої паризької клініки.

— Мадам, — запевняв мсьє Фрасьє. — Ми робимо все, що нам під силу.

— Гроші мене не цікавлять, — втомлено мовила мадам. — Мене цікавить тільки здоров’я мого ведмедика.

— Ми знаємо історію цього богатиря, — мсьє Фрасьє струснув розкішною шевелюрою, що кучерями спадала йому на плечі. З невеличкою борідкою та вусиками, він радше скидався на мушкетера, ніж на медичне світило.

(Насправді це була перука. Так само клеєними були вуса і борідка. Мсьє Фрасьє міняв свій імідж залежно від настрою. Сьогодні він відтворював сімнадцяте століття).

Іванові Силі проломили голову, й операція була складна.

Хірурги навіть замінили перебиту кістку на металеву пластину.

Всі чекали, коли він прийде до тями і чи взагалі прийде.

— Чого бажаєте? — мсьє Фрасьє відкрив свій розкішний бар. Не встигла мадам вибрати напій, як до кабінету влетів захеканий черговий.

— Ожив! — ледве видавив він із себе. Всі кинулися до палати Івана Сили.

Парубійко лежав із перебинтованою головою і дивився у стелю.

— Мій коханий ведмедику! — мадам молитовно склала руки. — Ти впізнаєш мене?

— Так, пані Аделіє, — самими губами мовив Іван.

— Поворухніть рукою, — попросив мсьє Фрасьє.

Сила підняв руку.

— А тепер ногою, — продовжував головлікар.

Іван зігнув ногу в коліні.

— Мадам, я вас вітаю! — чарівно усміхнувся мсьє Фрасьє. — Схоже, ваш богатир оминув найсерйознішу небезпеку.

— А тепер шампанського, мій мушкетере, — знесилено мовила пані Бухнебах і взяла мсьє попід руку. Той задоволено пригладив клеєного вуса.

Іван Сила досить швидко одужував.

Газети тільки й писали про таємничий напад на найсильнішу людину Європи та її лікування.

Цирк "Бухенбах" оголосив канікули. Але ніхто з циркачів не роз’їхався, аби не залишити Івана на самоті.

Його палата перетворилася в міні-цирк. Мілка з Ренатою його доглядали, Голий розповідав анекдоти, Пандорський з Фандіго забезпечували охорону, мавпочка робила масаж і зачіску.

Мадам Бухенбах не вилізала з кабінету мсьє Фрасьє.

Вона проводила дипломатичні переговори. До речі, той перестав щодня змінювати імідж, залишаючись мушкетером сімнадцятого століття. Він твердив, що нарешті себе відшукав.

З Іванової палати постійно чувся галас і сміх, так що невдоволені сусіди вже робили адміністрації зауваження. Зрештою, циркачі почали давати для хворих виступи, і всі помирилися. Коли Мілка опинялася з Іваном на самоті, вона брала його за руку і віддано дивилася у вічі.

— Бідолашний! — казала вона.

— Мілко! — тільки й міг він промовити, тонучи в її великих синіх очах.

Між ними виникало щось більше, ніж дружба, і це вже помічали всі.

Одного разу Івана провідав навіть карлик Піня. Він простягнув хворому кіло вівсяного печива, насторожено зиркаючи на Пандорського. Той тільки задоволено підкручував вус.

Але найбільші метаморфози відбувалися поверхом нижче, де лежав агент Фікса. Коли він очуняв, то три дні тільки плакав і просив у всіх вибачення. Далі став писати листа світовій громадськості. Згодом написане спалив посеред палати, чим не на жарт налякав інших хворих. Тиждень після цього мовчав, не відповідаючи навіть на запитання лікарів.

А одного ранку встав, назвав себе проповідником Фікусом, закутався в простирадло, через вікно переліз на дерево, і тільки його й бачили…

РОЗДІЛ ТРИДЦЯТЬ ДЕВ'ЯТИЙ, У ЯКОМУ АМЕРИКА Є АМЕРИКОЮ

Хоч як пані Бухенбах не хотілося прощатися зі своїм мушкетером, але цирк мусив на себе заробляти. Випробовувати долю в Європі директриса більше не хотіла. Тож цирк "Бухенбах" подався за океан.

Америка вражала всім — ідеями, багатством, людьми. Все тут бігало, галасувало, змагалося.

Іван Сила тепер виступав у римському шоломі з пишним пір’ям, аби про всяк випадок убезпечити себе від випадкового удару в травмоване місце.

Його знали, впізнавали, зупиняли на вулицях, просили автограф.

Одного разу, коли Іван повертався додому, поруч загальмувало розкішне авто.

Звідти вийшов усміхнений смаглявий пан у смугастому костюмі та з вусиками-щіточкою.

— Ви — Джон Сила. Я не помиляюся? — мовив він, пересовуючи товсту сигару з одного кутка губів у другий.

Іван кивнув головою.

— Я — містер Піцікато. Держу парі, що ви не витримаєте мого авта. Називайте будь-яку суму, — сперся американець ногою на колесо.

— Як це не витримаю? — не зрозумів Сила.

— Я хочу переїхати вас машиною. Якщо виживете, отримаєте, скільки захочете, — він показав великі білі зуби.

Івана зачепила зарозумілість цього американського вискочки.

— П’ять тисяч, — мовив він і почав знімати піджак.

— О’кей, — Піцікато спритно скочив за кермо.

Авто загуркотіло і стала повільно наїжджати на Івана.

Тут звідкілясь взялися фотографи і затріскотіли своїми камерами.

Парубійко стиснувся у клубок м’язів, і переднім колесом авто переїхало йому через груди.

— Ех, маминих галушок би тепер! — зітхнув Іван.

Нарешті й заднє колесо переповзло через нього.

Сила встав і обтріпався від пилюки.

— Фантастика! — вигукував Піцікато, знімаючи шкіряні рукавички. Він потиснув Іванові руку і просто на капоті став виписувати чек. Усе це ретельно знімали фотографи. Вручаючи винагороду, він підняв палець догори: "Містер Піцікато — власник автомобільного заводу. Хай вам щастить, Джоне Сило!" Далі скочив в авто, у якому вже сиділи фотографи, і за ними тільки закурилося.

Наступного дня в газетах з’явилася реклама "найбезпечнішого автомобіля" зі світлинами, на яких машина переїжджає через Івана Силу.

— Ех, Америко! — зітхнув парубійко, розглядаючи часопис, який йому приніс Пандорський. — Гроші — понад усе.

Але тепер його циркова програма поповнилася ще одним "смертельним номером". Причому керувала автомобілем, набитим усіма циркачами, сама мадам Бухенбах. Від такого щастя вона мало не плакала. Адже пані Аделія нарешті теж виходила на публіку. І в неймовірних овоціях бачила більше заслугу власної вроди, ніж витривалості свого ведмедика.

РОЗДІЛ СОРОКОВИЙ, У ЯКОМУ КАРЛИК ПІНЯ МУСИТЬ ВИБИРАТИ

Уже кілька місяців цирк долав цю велетенську країну, яка простяглася від одного океану до іншого. Маленькі містечка і гігантські мегаполіси однаково тепло приймали цирк "Бухенбах" та його коштовну перлину — найдужчу людину Старого і Нового світу.

Після втрати єдиного спільника карлик Піня впав у тугу.

Він постійно боявся, що Пандорський усе розповість мадам Бухенбах. Тоді його виженуть з цирку і він стане знову нікому не потрібен.

Він часто нишком плакав, а вечорами підходив до вагончика хлопців і через шибку дивився, що робить його мавпочка.

Одного разу під час виступу карлика, коли Беня знову почала його скубти і глядачі хапалися за черево, на арену вибігла маленька пані. Вона почала захищати Піню від мавпочки, але та тільки показувала язика і далі продовжувала дерти карлика за довгі пасма.

— Ах ти ж плотивне! — розсердилася пані і почала лупцювати Беню своєю сумочкою. Тепер від реготу заходилися сльозами не тільки глядачі, але й артисти.

Після виступу войовнича пані рішуче ступила за куліси.

— Де джентльмен, який постлаждав від цієї твалюки? — звернулася вона до Пандорського. Той загадково посміхнувся і показав на вагончик Піні.

Через п’ять хвилин карлик вийшов зі своєї домівки у супроводі категоричної пані. Вона сіла за кермо розкішного червоного авто з відкритим верхом, поруч себе безапеляційно всадовила очманілого Піню, завела двигун і рвонула з місця на очах спантеличеного цирку.

— Мене звати Клокі. Мені — тлидцять. І я хочу заміж, — вона не вимовляла літеру "р". (Може, й деякі інші літери міс Кроні не вимовляла, але поки що ми цього не зауважили).

— Клокі, а куди ми їдемо? — насмілився запитати Піня, якому вітер розтріпав кучері.

— Я не Клокі! Я — Клокі! Лозумієш? — маленька міс надула губки. Карлик нічого не зрозумів, тому вирішив за краще мовчати.

Але Кроні не могла й хвилину сидіти без діла, тому швидко пересердилася.

— У вас таке галне ім’я — Піня, — посміхнулася вона щирою посмішкою. — Головне, що там не має літели "л", — зареготала міс.

Авто котилося просторами прерій.

— Це — наша земля. Гално, плавда? — знову посміхнулася Кроні.

— Гално, — й собі не вимовив літеру "р" Піня.

— Ми їдемо на ланчо мого татуся, — діловито продовжувала міс. — Я хочу, щоби він тебе оцінив.

Карлик обсмикнув на собі доволі поношеного костюма.

— Не бійся. Ми багаті, — відреагувала на це Кроні. — У мене тлиста биків. Уявляєш?

Карлик спробував уявити таке стадо, але не зміг. І взагалі велика рогата худоба його не приваблювала. Йому подобалися маленькі тваринки. Як-от мавпочка Беня. Карлик важко зітхнув.

— Ти чого? — глянула на нього Кроні. — Чекай, — вона різко загальмувала, так що Піня ледве не вилетів через лобове скло. Далі схопила його двома руками і міцно поцілувала. У карлика аж перехопило подих. Адже він ще ніколи в житті не цілувався.

— Для пелшого лазу — нічого! — задоволено мовила Кроні і завела авто.

Татусь виявився засмаглим ковбоєм у фірмових джинсах, білому капелюсі та в чоботях зі шпорами.

"Як з реклами "Мальборо", — подумав Піня.

— То ви — артист цирку? — запитав татусь Біллі, розливаючи віскі. — Дуже файно!

— А чому таке незвичне ім’я — Кроні? — поцікавився Піня.

— Кроні — це скорочено від "крокодил". Це наш родинний символ, — напнув Біллі груди у картатій сорочці. Від почутого Піня мало не подавився біфштексом.

— Отже, молодий чоловіче, перейдемо до справи, — мовив власник ранчо після вечері, простягаючи сигари. — На жаль, так сталося, що наша єдина дитина народилася дуже маленькою, тому знайти їй чоловіка непросто. Ви Кроні сподобалися. Тепер слово за вами, — Біллі запалив сірника об каблук чобота.

"Ого, — здивувався Піня. — Йому б у цирку виступати".

Біллі запитально мовчав.

Кроні почервоніла й опустила очі.

— Мені треба подумати, — знітився карлик.

— Даю вам місяць, — мовив ковбой, припідняв на прощання капелюха, круто розвернувся і попрямував до коня. — На жаль, ще маю об’їхати ранчо, — донісся крізь стук копит його голос.

Тої ночі Піня вдома не спав. І власне та ніч все вирішила.

РОЗДІЛ СОРОК ПЕРШИЙ, У ЯКОМУ ПОСТАЄ ПИТАННЯ ПРО НАЙСИЛЬНІШУ ЛЮДИНУ СВІТУ

Великі гастролі Америкою добігали кінця. Всі вже порядно занудьгували за домівкою. Іванові майже щоночі снилися мамині галушки, мамалига з бринзою та вареники з сиром. Вони з Мілкою тепер багато часу проводили разом. І одного разу парубійко таки наважився запропонувати їй серце і руку.

— Мілко, виходь за мене! — по-простому мовив він, пригортаючи її до своїх могутніх грудей.

— Я не… Я не можу… — почала, запинаючись, вона, але далі зірвалася і побігла.

Іван став чорнішим за хмару.

— Чого надувся? — Міха готувався до великої риболовлі, а тому із вірним Бобі копав черв’яків.

— Мілка мені відмовила, — втрачено проказав Сила.

— Та ну! — Голий навіть випустив банку, що викликало у Бобі приступ несамовитого гавкоту. — Ану цить! — потягнув він пса за вухо так, що той заскавулів.

Рената, яка йшла по воду, побачивши хлопців, пирснула зі сміху в кулачок.

— Бачиш, — похмуро кивнув Іван.

— Ренатко, — гукнув дівчині Міха. — А де Мілка?

— Плаче, — відповіла та і чомусь заусміхалася.

— Ану маршируй до Мілки, — Голий проштовхав у плечі товариша аж під вагончик дівчат. Сам усівся на порозі і став чекати.

Через десять хвилин Іван з Мілкою вийшли. Вони трималися за руки. У дівчини ще червоніло обличчя від плачу.

— Я не можу… — вона знову зупинилася, і її великі блакитні очі наповнилися слізьми. — Я не можу повірити своєму щастю, — нарешті винувато вимовила вона ціле речення. — Я вже стільки років сама. Це моя найзаповітніша мрія!

— Я так і думав, — піднявся Міха, обтріпуючи руки. — Бобі! — свиснув він до пса, — Поки одні мріють, ми їх годуємо. Гайда на річку!

Чотирилапий зустрів пропозицію веселим гавкотом…

Та цього дня пригоди не закінчилися. Іванові принесли запрошення на вечерю в ресторані "Самурай" від пана Тосіко Хамацурі. Гостинний господар частував його всілякими японськими наїдками та напоями, весь час вихваляючи Іванову силу. Після вечері парубійка запросили в окремий кабінет, де сиділо двоє японців.

— Тосіко Хамацурі, — представився старший із них. — Маємо честь запропонувати вам бій за звання наисильнішої людини світу.

Він посміхнувся.

— Без сумніву, ви не маєте собі рівних у Європі та Америці, але є ще й Азія.

— Особливо Японія, — додав маленький японець з тоненькими вусиками.

— Чи чули ви що-небудь про Пацаку Макурі, якого у нас кличуть "Чорною горою" — запитав старшин, поправляючи окуляри.

— Панове, я вже не борюся на арені, — заперечив Іван. — У мене серйозна травма.

— Але ви ще не знаєте наших умов, — неухильно продовжував Тосіко Хамацурі. — Японські корпорації готові заплатити 150 тисяч переможцю і 50 тисяч — переможеному.

Умови були справді привабливими.

Особливо перед від’їздом додому.

— А головне, — Тосіко Хамацурі взяв до рук позолочений ціпок, — йдеться про звання найсильнішої людини світу.

Іван задумався. Вони з Мілкою вирішили одружитися. А з такими грошима можна навіть залишити цирк.

— Згода! — потиснув він руку японцеві.

— Поєдинок відбудеться за тиждень. Розрахунок на місці, — діловито прощався Тосіко Хамацурі. — Ах, так, забув сказати, — він торкнувся рукою чола, мовби щось згадуючи. — Боротьба вестиметься в японському стилі, а не європейському.

"От бісові діти", — подумки вилаявся Іван і поспішив повідомити новину друзям.

РОЗДІЛ СОРОК ДРУГИЙ, У ДОМУ НАРЕШТІ ВСТАНОВЛЮЄТЬСЯ ІСТИНА

Мадам Бухенбах лютувала. Що за свинство! Іван Сила домовився про головний бій, не порадившись із нею.

— Мій коханий ведмедику! — лащилася вона, хоча в її очах спалахували іскри. — Я стільки для вас зробила, а ви дієте за моєю спиною. Це як мінімум непорядно.

Іван скипів. (Киплять не тільки чайники, але й великі люди).

— Пані Аделіє, нарешті я зрозумів, які гроші ви заробляєте на мені! Скільки ви отримали за бій в Німеччині? А за поєдинок з Джебсоном? А в Іспанії?

Мадам Бухенбах кинулася до рятівного шампанського. Тремтячою рукою вона налила повний келих.

— Якщо ти хочеш, аби наш цирк збанкрутував, то можеш робити усе що завгодно, — мовила приречено вона.

— Гаразд, — задумався Іван. — Враховуючи те, що ви оплатили моє лікування, третина виграшу ваша. Якщо програю, не отримаєте нічого.

Мадам мовчки перехилила келих.

Поєдинок за звання найдужчої людини світу викликав неймовірний ажіотаж.

У розкішний спортивний палац набилася купа кореспондентів. Особливо багато їх було з Японії. Там не мали жодного сумніву, що Пацака Макурі стане світовим чемпіоном. Зрештою, тому японці й оплачували поєдинок.

Іван, як завжди, добре наївся, зробив силову гімнастику, погрався з мавпочкою, послухав поради Міхи, попригортав до грудей Мілку (два підходи по двадцять разів) і вирушив на ринг.

За великим рахунком він нічого не втрачав: або отримає сто п’ятдесят тисяч, або п’ятдесят.

На відміну від Пацаки Макурі, якому головне було звання переможця, слава Івана не цікавила. Тому верховинець хвилювався набагато менше за суперника.

"Чорна гора" справді виявився горою, у півтора рази більшою за Івана. Тільки горою м’яса. М’язами це було назвати важко, адже вони практично не мали форми. За японськими правилами перемагав той, хто виштовхає суперника за коло.

Суддя дав сигнал, і Пацака Макурі з розгону гепнувся об Івана. Але очікуваного японцем ефекту не сталося. Сила міцно стояв на ногах, натомість "Чорна гора" відпружинив назад. Іван спробував схопити суперника у свої лещата, але той був чимось намащений і весь час вислизав.

Поєдинок затягувався. Обоє борців уже сопіли, як бугаї. Макурі дивився на Івана чорними вузенькими очицями, сповненими ненависті. Зал поділився навпіл. Одні кричали: "Джон Сила!", інші ревіли: "Макурі! Макурі!"

Але суперники вже порядно втомилися. Сили були приблизно рівними.

І тут Пацака Макурі наважився на вирішальну атаку. Він знову з розгону вдарив усією масою Івана.

Але парубійко в останню мить устиг трохи ухилитися — і Макурі, ховзнувши тілом по Іванові, вилетів за коло. Та ще й так, що повалив трьох фотокореспондентів.

Японці схопилися за голови.

"Чорну гору" довго не могли підняти на ноги, бо він добряче потовкся до лави.

Зате Іван відразу опинився у вируючому людському морі, яке простягало до нього руки. Але він шукав поглядом Мілку. Вона стояла біля дверей і плакала.

"Маленька моя!", — зітхнув Іван і став роздавати автографи.

РОЗДІЛ ОСТАННІЙ, У ЯКОМУ НІЧОГО НЕ ЗАЛИШАЄТЬСЯ, ЯК ПОПРОЩАТИСЯ

З Америки цирк "Бухенбах" відпливав уже не в повному складі. На причалі циркачам довго махали рукою дві маленькі фігурки. Це була міс Крокі та її наречений — карлик Піня.

Попри все, розлучення було важким. Адже всі розуміли, що в історії цирку настає новий період.

Аби Піня не сумував, Іван віддав йому мавпочку. Та ж відразу застрибнула карлику на голову и почала його скубти.

Всі засміялися.

— Вибачте, якщо я комусь зробив боляче, — зі сльозами на очах прощався Піня.

Особливо сердечно він обіймався з Пандорським. Той, як завжди, загадково посміхався.

Подорож до Європи тривала кілька днів, і в один із вечорів мадам Бухенбах зібрала циркачів у своїй каюті вищого класу.

— Кохані мої, — урочисто мовила вона, наливши всім шампанського. — Нам треба обговорити наше нове життя.

— У нас з Ренатою все без змін, — першим бадьоро озвався Фандіго.

— У мене теж, — задумано крутнув вуса Пандорський.

— Друзі! — Іван Сила підвівся. — Ми з Мілкою вирішили одружитися.

— Ура! — гримнуло над океаном, так що чайки перелякано злетіли з пароплава.

— Але це ще не все, — підняв він руку. — Ми вирішили піти з цирку.

Стало чутно, як цокає настінний годинник.

— І куди ж ви подастеся? — першим отямився Пандорський.

— Поїдемо до мене в гори. Я так скучив за маминими галушками…

Усі розвеселіли.

— А ти, Міхо? — запитала Рената.

— Ми з Бобі — перші свідки на весіллі найсильнішої людини світу, — усміхнувся Голий. — А там буде видно. Може, стану начальником вокзалу.

Циркачі засміялися і звернули погляди на мадам Бухенбах. Вона була сумна і, здавалося, от-от розплачеться.

— Що ж, — вона підняла келих шампанського.

— Давайте вип'ємо за мій цирк, який припиняє існування на вершині своєї слави.

Каюта завмерла.

— Так-так, любі мої, — продовжувала пані Аделія. — Дванадцять років після смерті свого коханого чоловіка я тягнула справу його життя. Але бачу, що всьому є початок і кінець.

— Я виходжу заміж, — раптом крізь сльози мовила вона.

Здивування сягнуло піку.

— І хто цей щасливець? — запитав Пандорський.

— Ви його знаєте. Це мсьє Фрасьє. Уже півроку він чекає моєї згоди.

Відразу стало гамірно. Товариство загуло, як вулик.

— Але це ще не все, — продовжувала інтригувати пані Аделія. — Я дарую нашим нареченим своє авто. Хай воно нагадує їм цирк "Бухенбах" і… мене.

— Ура! — знову гримнуло над океаном.

— Якщо Пандорський, Фандіго і Рената хочуть продовжувати виступи, — мадам Бухенбах сьогодні годі було спинити, — то я даю їм у безоплатне користування циркове майно.

— Ура! — втретє пролунало в каюті.

Тут у двері постукали.

— У вас все гаразд? — це був капітан пароплава у білосніжній формі і з люлькою в руці.

— Краще не буває, — відповіла за всіх пані Аделія, змахуючи сльозу.

Ніч окутала мороком океан, і тільки світло маленької каюти падало на темні хвилі майже до ранку. Ніхто не знав, як складеться його доля завтра. Як ніхто не знав, що у французькому порту їх чекає відомий проповідник Фікус (у миру — агент Фікса) із сотнями своїх прихильників, аби виголосити своє нове вчення про Добро і Зло, Вічне і Минуще, Здобуте і Втрачене.

КІНЕЦЬ

ІСТОРИЧНА ДОВІДКА

Іван Фірцак народився у червні 1899 року в українському селі Білки на Закарпатті. За неймовірну силу отримав прізвисько "Кротон".

Чемпіон Чехословаччини з важкої атлетики та боротьби.

Чемпіон Європи з культуризму.

Вісімнадцять років був артистом чехословацького цирку. Побував у шістдесяти чотирьох країнах, дивуючи всіх неймовірною силою.

Виграв чимало поєдинків з відомими борцями світу.

Після програшу українському силачеві Кротону чемпіон Британії з боксу Джон Джексон викинувся з вікна.

З рук королеви Англії Іван Фірцак отримав шолом і пояс, оздоблені золотом та діамантами.

Американська преса називала його найсильнішою людиною XX століття.

Після одного з боїв переніс важку операцію, під час якої йому замінили частину черепної кістки на золоту пластину.

Але Кротон і далі продовжував свої знамениті виступи.

На початку сорокових років повернувся на Закарпаття з дружиною Руженою Зікл, повітряною гімнасткою "Герцферт-цирку".

Подружжя мало восьмеро дітей. Старший син Іван став чемпіоном України з боксу в середній вазі. У 1948 році він був засуджений за "український буржуазний націоналізм". У концтаборах відсидів вісім років. Це була одна з причин, чому за радянських часів ім’я Кротона не афішувалося.

Помер знаменитий силач у 1970 році в рідному селі Білки. У народі його прозивали Іваном Силою.